

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

Pedagogická fakulta

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Irena Knotková

2015

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

Pedagogická fakulta

Katedra tělesné výchovy

**HRY A ČINNOSTI
VE ŠKOLE V PŘÍRODĚ**

**GAMES AND ACTIVITIES
AT THE OPEN AIR SCHOOL**

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Irena Knotková

Studijní program: Vychovatelství

Studijní obor: Vychovatelství

Vedoucí práce: PaedDr. Ivan Příbyl

2015

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

Pedagogická fakulta

Katedra tělesné výchovy

Akademický rok 2011/2012

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Jméno a příjmení: **Irena Knotková**

Studijní program: **Vychovatelství**

Studijní obor: **Vychovatelství**

Obor práce: **Vychovatelství UPRPŠ**

Děkan fakulty Vám podle zákona č. 111/1998 Sb. určuje tuto bakalářskou práci:

Název práce: **Hry a činnosti ve škole v přírodě**

Jazyk práce: **čeština**

Cíl práce:

Cílem bakalářské práce je seznámit se školou v přírodě a s hrami a činnosti ve škole v přírodě. Zjistit zájem dětí o pohybové aktivity a hry v rámci školy v přírodě, získat, analyzovat a vyhodnotit informace z dotazníků předkládaných žákům mladšího školního věku a pedagogům, kteří se zúčastňují školy v přírodě. Shrnout získané poznatky, potvrdit či vyvrátit stanovené hypotézy a vytvořit zásobník her a činností, který bude možné využít ve škole v přírodě.

Klíčová slova:

dítě, učitel, hra, příroda, škola v přírodě

Seznam odborné literatury:

- ČÁP, J., MAREŠ, J. Psychologie pro učitele. Praha: Portál, 2001, ISBN 80-7178-463-8.
HANUŠ, R., JIRÁSEK, I. Výchova v přírodě. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 1996.
HANUŠ, R., CHYTILOVÁ, L. Zážitkové pedagogické učení. Praha: Grada Publishing, 2009, ISBN 978-80-247-2816-2.
HARTL, P., HARTLOVÁ, H. Psychologický slovník. Praha: Portál, 2009, ISBN 978-80-736-7-569-1.
KOLEKTIV AUTORŮ. 85 her pro zlepšení kondice dětí. Praha: Portál, 1997, ISBN 80-7178-177-0.
KOLEKTIV AUTORŮ. Pedagogický slovník. Praha: Portál, 2009, ISBN 80-73-67-647-8.
KREJČÍŘOVÁ, D., LANGMEIER J. Vývojová psychologie. Praha: Grada, 2006, ISBN 978-80-247-1284-0.
KRÁLÍČEK, J., KOVÁČIK, J. Škola v přírodě. Bratislava: Slovenské pedagogické nakladatel'stvo, 1964.
PERIČ, T. Sportovní příprava dětí – druhé, upravené vydání. Praha: Grada, 2012, ISBN 978-80-247-4218-2.
SEDLÁČKOVÁ, D. Rozvoj zdravého sebevědomí žáka. Praha: Grada, 2009, ISBN 978-80-247-26-85-4.
ZAPLETAL, M. Hry v přírodě. Praha: Olympia, 1987, ISBN 27-003-87.

Vedoucí bakalářské práce: **PaedDr. Ivan Přibyl**

Oponenti:

Konzultanti:

Datum zadání bakalářské práce: 27.3.2015

Termín odevzdání bakalářské práce: dle harmonogramu příslušného akademického roku

.....
Student

.....
Vedoucí katedry

V Praze dne 27. března 2015

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma „Hry a činnosti ve škole v přírodě“ vypracovala samostatně pod vedením PaedDr. Ivana Příbyla a uvedla jsem v seznamu literatury všechny použité literární a odborné zdroje.

V Praze dne 8. dubna 2015

.....

Irena Knotková

Poděkování:

Na tomto místě bych ráda poděkovala PaedDr. Ivanu Příbylovi za cenné připomínky a odborné rady, kterými přispěl k vypracování této bakalářské práce.

.....

Irena Knotková

NÁZEV:

Hry a činnosti ve škole v přírodě

AUTOR:

Irena Knotková

KATEDRA:

Katedra tělesné výchovy

VEDOUCÍ PRÁCE:

PaedDr. Ivan Příbyl

ABSTRAKT:

Bakalářská práce se věnuje problematice her v přírodě v souvislosti s pořádáním škol v přírodě se žáky prvního stupně základních škol. Ve své teoretické části pojednává o základních pojmech: dítě, učitel, hra, příroda, škola v přírodě. Cílem této bakalářské práce je zjistit, jaké hry a činnosti jsou užívány ve školách v přírodě a jako jsou tyto činnosti reflektovány jak dětmi, tak i pedagogy. Východiskem práce je vytvoření zásobníku her pro školy v přírodě.

KLÍČOVÁ SLOVA:

Dítě, učitel, hra, příroda, škola v přírodě

TITLE:

Games and Activities at the Open Air School

AUTHOR:

Irena Knotková

DEPARTMENT:

Department of Physical Education

SUPERVISOR:

PaedDr. Ivan Příbyl

ABSTRACT:

Bachelor thesis focuses on outdoor games in relation to resident outdoor school for first school students. Theoretical part is focused on related basic terms: child, teacher, game, nature, outdoor school. The aim of the thesis is to determine games and actions used by outdoor schools and how they are reflected by both students and teachers. Base of the thesis is to create games for outdoor schools.

KEYWORDS:

Child, teacher, game, outdoors, open air school

OBSAH

1 ÚVOD.....	12
2 CÍLE A PROBLÉMY PRÁCE	14
2.1 CÍLE PRÁCE	14
2.2 PROBLÉMY PRÁCE	14
3 TEORETICKÁ ČÁST.....	15
3.1 DÍTĚ ŠKOLNÍHO VĚKU	15
3.1.1 Definice dítěte	15
3.1.2 Rozdělení školního věku	16
3.1.3 Charakteristika vývoje dítěte v mladším školním věku	17
3.1.4 Rozvoj poznávacích procesů u dítěte školního věku.....	18
3.1.5 Pohybový vývoj dítěte ve školním věku	20
3.1.6 Socializace dítěte školního věku	21
3.1.7 Role dítěte	21
3.1.8 Komunikace u dětí školního věku	22
3.1.9 Fyzická kondice dětí školního věku	23
3.2 UČITEL	24
3.2.1 Definice učitele	24
3.2.2 Typy učitele.....	24
3.2.3 Osobnost učitele	25
3.3 HRA	25
3.3.1 Definice hry.....	26
3.3.2 Znakry hry	27
3.3.3 Rozdělení her	27
3.4 HRY V PŘÍRODĚ	28
3.4.1 Seznamovací hry	30
3.4.2 Zahřívací a kontaktní hry	31
3.4.3 Hrátky a zábavné soutěžení.....	31
3.4.4 Hry na důvěru.....	31
3.4.5 Iniciativní a týmové hry	32
3.4.6 Hry na rozvoj komunikace a spolupráce	32
3.4.7 Ekohry	32

3.4.8 Hry a cvičení v přírodě.....	32
3.4.9 Závěrečné hry a ceremoniály	33
3.4.10 Hry pro reflexi a hodnocení	33
3.5 ČINNOSTI V PŘÍRODĚ	33
3.6 PŘÍRODA	34
3.7 ŠKOLA V PŘÍRODĚ	36
3.7.1 Historie pohybu člověka v přírodě.....	36
3.7.2 Historie školy v přírodě.....	37
3.7.3 Škola v přírodě v současnosti.....	38
3.7.4 Důvody pořádání škol v přírodě.....	39
3.7.5 Legislativa škol v přírodě.....	40
4 HYPOTÉZY	41
5 METODY A POSTUP PRÁCE	42
5.1 POUŽITÉ METODY	42
5.2 POSTUP PRÁCE.....	42
6 VÝZKUMNÁ ČÁST	43
6.1 VÝZKUMNÝ VZOREK	43
6.1.1 Žáci 5. tříd	43
6.1.2 Pedagogové 1. stupně základních škol.....	44
6.2 VÝZKUM	45
6.2.1 Žáci 5. tříd	45
6.2.2 Pedagogové 1. stupně základních škol.....	46
6.3 VÝSLEDKY VÝZKUMU.....	47
6.3.1 Žáci 5. tříd	47
6.3.2 Pedagogové 1. stupně základních škol.....	54
6.4 ZÁSOBNÍK HER A ČINNOSTÍ	60
6.4.1 Poraněný cyklista	61
6.4.2 Začarovaná zvířata	63
6.4.3 Hu tu tu tu	63
6.4.4 Chytrá hlava	64
6.4.5 Dračí souboj	64
6.4.6 Tetherball	64
6.4.7 Vykopávání brambor.....	65

7 DISKUSE	65
8 ZÁVĚRY	67
9 SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	69
10 PŘÍLOHY	72
Příloha č. 1 – DOTAZNÍK PRO ŽÁKY 5. TŘÍD ZŠ	73
Příloha č. 2 – HRY A ČINNOSTI V PŘÍRODĚ – pravidla a popis	74
Příloha č. 3 – DOTAZNÍK PRO PEDAGOGY NA 1. STUPNI ZŠ.....	80
Příloha č. 4 – HRY A ČINNOSTI V PŘÍRODĚ – stručně	82
Příloha č. 5 – SEMINÁRNÍ PRÁCE „PORANĚNÝ CYKLISTA“	83
Příloha č. 6 – SEMINÁRNÍ PRÁCE „POZDNÍ PŘÍJEZD AUTOBUSU“	86
Příloha č. 7 – DENÍK PRAXE ZE ŠKOLY V PŘÍRODĚ.....	88

1 ÚVOD

Děti a pohyb. Děti a příroda. Témata, která se stávají v dnešní době stále aktuálnější, neboť se ztrácí zájem dětí o pohyb a pobyt v přírodě a děti raději tráví svůj volný čas u televize a u počítačů. Důsledkem toho často dochází ke snížení fyzické aktivity u dětí a k projevům sociálně patologických jevů. Snahou společnosti je tento nepříznivý stav změnit. Existuje řada organizací, které nabízejí dětem možnosti pohybových aktivit v rámci volného času a umožňují dětem víkendové nebo prázdninové pobyty v přírodě. Všeobecný rozvoj dětí je také prioritou školského systému. V tomto smyslu jsou koncipovány školní vzdělávací plány. Součástí plánů jsou i pobyty ve škole v přírodě, pro které jsou připravovány nejen programy v rámci učebních osnov, ale i pro volnočasové aktivity v přírodě. Školy v přírodě jsou nejčastěji realizovány s žáky prvního stupně základních škol. Není však neobvyklé, že jsou pořádány i školy v přírodě pro žáky druhého stupně. Ve škole v přírodě jsou u dětí rozvíjeny přirozeným způsobem jednotlivé složky inteligence, podporovány kognitivní procesy i psychomotorický vývoj dětí. Děti jsou motivovány formou her a činností k vzájemné komunikaci, kooperaci, seberealizaci a odpovědnosti. Nenásilnou formou může být také ve škole v přírodě položen základ vnímání a vztahu k přírodě i environmentální výchovy.

Volba tématu bakalářské práce „Hry a činnosti ve škole v přírodě“ vychází z dlouholeté pedagogické praxe na prvním stupni základní školy, z osobní zkušenosti s hrami a činnostmi ve škole v přírodě a zájmem o sport a práci s dětmi ve volném čase.

Teoretická část bakalářské práce specifikuje základní pojmy související s výchovou dítěte a školou v přírodě. Přibližuje osobnost učitele, hry a činnosti v přírodě, uvádí historii školy v přírodě, současnou školu v přírodě a legislativní podmínky pro pořádání škol v přírodě. Praktická část je zaměřena na děti mladšího školního věku z různých základních škol, které jezdí do školy v přírodě a na pedagogy, kteří školu v přírodě realizují.

Cílem bakalářské práce je zjistit, jaké hry a činnosti jsou nejčastěji užívány ve školách v přírodě a jak jsou tyto činnosti reflektovány jak dětmi, tak i pedagogy. Dále vytvořit zásobník her a činností pro školy v přírodě.

Ústřední výzkumnou metodou bakalářské práce je kvantitativní výzkum s využitím prostředků dotazníkového šetření, obecně teoretických metod (analýzy, komparace a dedukce) a diskuse.

Po prostudování odborné literatury a legislativy týkající se zadaného tématu byla zpracována teoretická část bakalářské práce. V návaznosti na teoretickou část byly formulovány jednotlivé hypotézy, zvoleny nejvhodnější metody práce a vypracovány dotazníky pro vybrané skupiny respondentů ze základních škol. V rámci výzkumu byly dotazníky předloženy zkoumanému vzorku. V závěru bakalářské práce je provedena analýza získaných informací, verifikace hypotéz a interpretace výsledků výzkumu. Bakalářskou práci doplňuje vytvořený zásobník her a činností vhodných pro školy v přírodě.

2 CÍLE A PROBLÉMY PRÁCE

2.1 CÍLE PRÁCE

Cílem práce je zjistit, jaké hry a činnosti jsou nejčastěji užívány ve školách v přírodě a jak jsou tyto činnosti reflektovány jak dětmi, tak i pedagogy. Dále vytvořit zásobník her a činností pro školy v přírodě.

2.2 PROBLÉMY PRÁCE

Z tohoto cíle vyplývají následující problémové otázky, na které se chceme soustředit především:

1. Mají děti zájem o pohybové aktivity a hry v rámci školy v přírodě?
2. Preferují děti hry a činnosti individuální nebo kolektivní?
3. Považují děti množství her a činností ve škole v přírodě za dostatečné?
4. Která z her a činností uvedených v dotazníku je pro děti nejpřitažlivější?
5. Mají učitelé zájem o aktivní účast při hrách a činnostech ve škole v přírodě?
6. Připravují a obměňují pedagogové hry a činnosti pro školu v přírodě?
7. Znaří a používají pedagogové hry a činnosti uvedené v dotazníku pro pedagogy?
8. Uznali by pedagogové vytvořený zásobník her a činností v rámci bakalářské práce jako přínosný pro svoji pedagogickou praxi?

3 TEORETICKÁ ČÁST

Dříve, než se budeme podrobněji zabývat hrami a činnostmi ve škole v přírodě, měli bychom si uvědomit, které základní pojmy s tímto tématem úzce souvisí. Jsou jimi především:

- dítě
- učitel
- hra
- příroda
- škola v přírodě.

3.1 DÍTĚ ŠKOLNÍHO VĚKU

Vzhledem k tomu, že skupinou, která byla vybrána pro účely zpracování bakalářské práce, jsou děti prvního stupně základních škol, pro které jsou školy v přírodě nejčastěji pořádány, budeme se v následujících kapitolách touto věkovou kategorií dětí podrobněji zabývat. Definujeme pojem dítě a s ním spojené vývojové období, socializaci dítěte a jeho roli v třídním kolektivu.

3.1.1 Definice dítěte

Dle Úmluvy o právech dítěte je dítětem „každá lidská bytost mladší osmnácti let, pokud podle právního řádu, jenž se na dítě vztahuje, není zletilosti dosaženo dříve.“¹

V pedagogickém slovníku je uvedeno, že dítě je „lidský jedinec v životní fázi od narození do období adolescence.“²

Helus chápe dítě jako „bytost“, která se neustále vyvíjí v oblasti tělesné, psychické, sociální i emocionální.³

¹ Úmluva o právech dítěte, Čl. 1.

² PRŮCHA J., WALTEROVÁ E., MAREŠ J. *Pedagogický slovník*, s. 55.

³ HELUS Z. *Dítě v osobnostním pojetí*, s. 197.

3.1.2 Rozdělení školního věku

Rozdělení školního věku dle:

- **Marie Vágnerové**

Raný školní věk (6 – 9 let). Dochází ke změně životní situace a různým vývojovým změnám projevujících se především vztahem ke škole.

Střední školní věk (9 – 11 let). V průběhu tohoto období dochází ke změnám nejen sociálním, ale i biologickým. Je to přípravná fáze na dospívání.

Starší školní věk (11 – 15 let). Navazuje na střední školní věk a trvá přibližně do 15 let, tj. do ukončení základní školy. Toto období nazýváme též pubescence.⁴

- **Daniely Sedláčkové**

Sedláčková charakterizuje mladší školní věk na období 6 – 8 let, kdy se dítě prosazuje především svým výkonem, má potřebu dosáhnout společenského uznání a být druhými akceptováno.

Střední školní věk vymezuje Sedláčková jako období od 8 – 11 let. V tomto období dochází k adaptaci dítěte na školní prostředí a k prohloubení základních norem chování dítěte. Mění se nejen sebehodnocení dítěte, ale i náhled na prostředí a názory, které dítě ovlivňují. Velký vliv má na jedince vrstevnická skupina, která mu zároveň poskytuje pocit jistoty, sounáležitosti, prestiže a ovlivňuje jeho identitu.⁵ Střední školní věk je obdobím méně dynamické fáze.⁶

- **Dany Krejčířové a Jiřího Langmeiera**

Dle Krejčířové a Langmeiera je období mladšího školního věku vymezeno věkem 6 – 12 let, kdy dítě poznává svět školy. Psychoanalýza označila období mladšího školního věku jako období „latence“ - tedy etapu, kdy je ukončena jedna část psychosexuálního vývoje a základní pudová a emoční složka osobnosti dřímá do období pubescence. Některé psychologické studie však ukazují, že to tak není. Naopak vývoj trvale a plynule pokračuje a dítě dosahuje mnoha pokroků.

⁴ VÁGNEROVÁ M. *Vývojová psychologie. Dětství, dospělost, stáří*, s. 148.

⁵ SEDLÁČKOVÁ D. *Rozvoj zdravého sebevědomí žáka*, s. 27.

⁶ SEDLÁČKOVÁ D. *Rozvoj zdravého sebevědomí žáka*, s. 28-29.

Mladší školní věk je označován také jako střízlivý realismus, kdy je dítě školního věku zaměřeno „na to, co je a jak to je“, na rozdíl od mladšího dítěte, jehož myšlení je ovlivněno převážně rozvojem fantazie a oproti staršímu dítěti, které chce pochopit okolní svět „doopravdy“.

Ve srovnání s jinými obdobími v životě dítěte je mladší školní věk pro dítě poměrně harmonický.⁷

3.1.3 Charakteristika vývoje dítěte v mladším školním věku

Pro práci s dětmi ve škole v přírodě je z pedagogického hlediska nutné znát nejen standardní učební a výchovné postupy, ale osvojit si i základní znalosti o vývoji dítěte dané věkové kategorie, neboť úroveň vědomostí pedagogického pracovníka výrazně ovlivňuje kvalitu realizovaných her a činností ve škole v přírodě a zároveň dává pedagogovi možnost rozšiřovat své výchovné působení v rámci těchto aktivit a her a efektivně využít své kompetence.

V období mladšího školního věku není u dítěte zatím dokončen celkový vývoj kostry. Nápadný je růst dítěte do výšky, pokračuje osifikace kostí (přeměna chrupavky či vaziva na kost). Je důležité, aby zatížení dítěte bylo přiměřené věku, nevedlo k vadnému držení těla a k růstovým vadám, které by mohly přetrvávat do dospělosti. Dítě mladšího školního věku má velkou potřebu pohybu, jeho pohybová aktivita je velmi výrazná. Zlepšuje se pohybová koordinace, pohyby jsou rychlejší, přesnější, vytrvalejší. Dítě se nezaměřuje příliš na výkon, má větší potřebu spontánního pohybu. Přesto, že se v tomto věku délka záměrné pozornosti prodlužuje, je vhodné často střídat různé formy činností. Představy, myšlení i paměť jsou u dítěte mladšího školního věku konkrétní. Dítě začíná řešit každodenní problémy, rozebírá je s vrstevníky či dospělými osobami a srovnává je s jinými názory ze svého okolí. Na velmi dobré úrovni je mechanická paměť. Logická paměť se rozvíjí s postupem věku, zraková paměť souvisí s výukou čtení. V citovém vývoji u dětí převažují většinou kladné city. Ze záporných citů se projevuje nejčastěji strach, kdy se dítě obává např. zesměšnění či špatné známky.

⁷ KREJČÍKOVÁ D., LANGMEIER J. *Vývojová psychologie*, s. 117-118.

Dítě v tomto období rádo experimentuje a objevuje. Dospělí jsou pro dítě autoritou, od které přijímá informace. Dítě se učí postupně rozlišovat „co je správné a co ne“, proto jsou v tomto období velmi důležité „vzory“, které dítě má. V tomto věku začíná dítě navazovat nové společenské vztahy se svými vrstevníky, prohlubují se kamarádské vazby mezi dětmi, rozvíjí se schopnost plánovat a promýšlet hru. Přibývají hry s pravidly a hry pohybové.

Zahájení školní docházky se pro dítě stává významnou událostí v jeho životě, ovlivňuje rozvoj dětské osobnosti jako celku. Je pro dítě velmi důležitým místem socializace, kde v tomto cizím prostředí získává nové a také rozdílné zkušenosti, než které doposud získalo v rodině. Je to období spojené s další, nutnou formou osamostatnění jedince ze závislosti na rodičích, zvyšující pocit nejistoty ve spojení s jiným postavením ve společnosti a přijetím skutečnosti, že za své vlastní jednání nese zodpovědnost a následky.⁸

3.1.4 Rozvoj poznávacích procesů u dítěte školního věku

Dítě školního věku začíná jiným způsobem uvažovat, v jeho myšlení dochází k některým vývojově podmíněným změnám, jež dítěti pomáhají zvládat náročnost učiva. Na dalším rozvoji jeho rozumových schopností se podílí především škola. Dítě začíná uvažovat logicky a respektuje přitom objektivní skutečnost. Občas je toto období nazýváno jako „kognitivní revoluce“. Poznávání dítěte se stává objektivnější a přesnější, než bylo u dítěte předškolního věku.

Dle J. Piageta (1966) je způsob myšlení nazván jako „fáze konkrétních logických operací, pro které je charakteristické respektování základních logických zákonů a konkrétní reality. Úroveň tohoto myšlení se vždy snaží operovat určitým způsobem se skutečností, s představou či symbolem mající jednoznačný, konkrétní obsah.“

Východiskem pro dítě je vlastní zkušenost z různých činností, ať už je to při hře či rozhovoru s různými dospělými jedinci nebo ostatními dětmi. V konkrétní zkušenosti se objevují živé i neživé objekty, jejich vlastnosti i vztahy. Pro dítě školního věku je důležité doplnit verbální výklad od pedagoga praktickými formami nebo konkrétním

⁸ VÁGNEROVÁ M. *Vývojová psychologie. Dětství, dospělost, stáří*, s. 148.

příkladem za použití technických, praktických a interaktivních pomůcek, s kterými se může dítě aktivně seznámit. Poznávání se stává přesnější a objektivnější, u dítěte se rozvíjí fantazie a kreativita, jeho schopnosti i logické uvažování, což je projevem zrání dítěte. Na změnách v tomto dětském uvažování se podílí decentrace, konzervace a reverzibilita.

1. Decentrace

Dle psychologického slovníku je decentrace „proces, jímž jedinec v průběhu vývoje překonává centraci, vázanost vnímání a myšlení na jediný, zejména smyslově nápadný aspekt situace, tj. konkrétnost myšlení, nebo návaznost na svou osobu, tj. překonává (dětský) egocentrismus.“⁹ Znamená to tedy, že dítě školního věku není tolik omezováno subjektivním pohledem na poznávanou skutečnost, dokáže posoudit skutečnosti z více hledisek, uvažuje o jejich vzájemných vztazích a dokáže je koordinovat.

Konkrétní logické operace uznávají větší počet různých kritérií:

- **Klasifikace a třídění** – z poznávacího hlediska jde o diferenciaci různorodých kritérií a jejich vzájemných vztahů.
- **Zahrnutí** neboli **inkluze** – znamená, že dítě chápe vřazení prvku do určité třídy.
- **Řazení objektů** podle nějakého kritéria, resp. více kritérií, tj. podle nějakého pravidla.

2. Konzervace

Psychologický slovník definuje konzervaci jako „Zachování, trvalost (předmětu); termín J. Piageta pro postupně se vyvíjející schopnost dítěte chápat, že dílčí změny uspořádání situace nemění základní vlastnosti objektů; např. počet kuliček se nemění jejím přemístěním.“¹⁰

3. Reverzibilita

⁹ HARTL P., HARTLOVÁ H. *Psychologický slovník*, s. 97.

¹⁰ HARTL P., HARTLOVÁ H. *Psychologický slovník*, s. 274

Reverzibilní znamená „zvratný, umožňující zpětný postup, vyléčitelný.“¹¹

Bez uvažování na základě decentrace a reverzibility by dítě nebylo schopno myšlenkové operace, ulpívalo by na jednom subjektivním pohledu a úkol by se pro něj stával neřešitelným a nesmyslným. K rozvoji logických operací u dítěte dochází postupně, projevuje se změnou způsobu manipulace se znaky či symboly a s číselnými pojmy. Tento způsob dítěti umožní vnímat dění, které probíhá v čase. Pojem času je pro dítě upřesněn kolem 8. roku života, kdy dítě pochopí, že čas se nedá vrátit. Dítě poznává hodiny a kalendář, začíná chápat minulost, přítomnost a budoucnost. Přemýšlí o ostatních lidech a jejich chování. Přijímá svou novou roli školáka, cítí se méně ohroženo a mění i chování své. Nesnaží se preferovat to, co ono samo považuje za perfektní, postupně ustupuje od svého egocentrického vystupování a uvědomuje si nutnost kooperace s vnějším světem.

3.1.5 Pohybový vývoj dítěte ve školním věku

Školní věk je charakterizován vysokou a spontánní pohybovou aktivitou. Nové pohyby jsou rychle zvládnuty, ale mají krátkou trvanlivost. Když se často neopakují, jsou zapomenuty. V učení dítě využívá zkušenosti z přirozené motoriky. Rozdíly v rozvoji motoriky u dětí ve věku 8 – 12 dvanáct let jsou značné. Tyto rozdíly se označují jako etapy s dobrou charakteristikou kvality pohybů. Za nejprůběžnější období pro rozvoj motoriky je považován 10 – 12 rok života. Často se toto období nazývá „zlatým věkem motoriky“, pro které je charakteristické rychlé učení nových pohybů. Dítěti stačí dokonalá ukázka k tomu, aby pohyb vykonalo správně na první, případně na několikátý pokus.¹²

„Významně a souvisle se během celého období zlepšuje hrubá i jemná motorika. Pohyby jsou rychlejší, svalová síla je větší (u jedenáctiletých chlapců jsou například hodnoty naměřené dynamometrem asi dvojnásobné ve srovnání se školním začátečníkem) a nápadná je zejména zlepšená koordinace všech pohybů celého těla. S tím souvisí rostoucí zájem o pohybové hry a sportovní výkony, které vyžadují

¹¹ HARTL P., HARTLOVÁ H. *Psychologický slovník*, s. 509.

¹² PERIČ T., *Sportovní příprava dětí*, s. 25.

obratnost, vytrvalost a sílu. Závisí na tom však i zlepšený výkon při učení psaní a kreslení.“¹³

3.1.6 Socializace dítěte školního věku

Socializací označujeme proces „utváření a vývoje osobnosti působením sociálních vlivů a jejích vlastních aktivit, kterými na tyto sociální vlivy odpovídá, vyrovnává se s nimi, podléhá jim či je tvořivě zvládá.“¹⁴

Socializační proces probíhá postupně po celý život. Prvním socializačním prostředím je rodina, kde mají největší vliv na dítě rodiče a nejbližší příbuzní. Vstupem do školy se do procesu socializace dítěte zapojují další jedinci, jako jsou učitelé, vychovatelé a vrstevníci dítěte. Působení každého jedince na dítě je něčím specifické a určitým způsobem zasahuje do dalšího vývoje dítěte. Každá získaná zkušenost rozvíjí další odlišné kompetence. Dítě si osvojuje žádoucí způsob chování, který je v dané společnosti přijatelný.¹⁵

3.1.7 Role dítěte

V návaznosti na socializaci dítěte je nutné uvést i roli dítěte, kterou každé dítě získává v daném kolektivu přirozeným způsobem a z hlediska výchovy dítěte a jeho zapojení do her a činností v přírodě je pro pedagoga nutné tuto roli dítěte znát. Je to klíčový poznatek k pochopení fungování kolektivu, s kterým pedagog pracuje, a díky kterému má možnost efektivně výchovně působit na skupinu dětí, určitým způsobem děti motivovat ke kooperaci a rozvíjet je.

Ve škole má dítě dvě role:

- **Role žáka**
- **Role spolužáka**

Role žáka

¹³ KREJČÍKOVÁ D., LANGMEIER J., *Vývojová psychologie*, s. 120.

¹⁴ HELUS Z. *Dítě v osobnostním pojetí*, s. 207.

¹⁵ VÁGNEROVÁ M., *Vývojová psychologie. Dětství, dospělost, stáří*, s. 159.

Tato role je vždy podřízená, jasně dána školním řádem školy a ovlivňuje uplatnění dítěte v jeho budoucí společnosti či v jeho povolání. Také jeho životní cíle a sebehodnocení. Každá společnost má svou normu na žáka, která je poměrně stabilní a základní znaky této normy by mělo každé dítě mít. Role žáka přispívá k tomu, aby dítě rozpoznalo, jaké chování je pro danou společnost žádoucí, a jaké je nežádoucí. Společnost klade na dítě takové požadavky, aby tuto normu dodržovalo. Při dodržení této normy dítě odměňuje. Při nedodržení normy je dítě společností znevýhodněno.

Role spolužáka

Je rolí souřadnou, která má význam nejen pro dítě ve školní lavici, ale ovlivňuje i jeho budoucí vztahy v životě, úspěšnost a přijímání od různých lidí na stejné úrovni - od spolupracovníků či budoucího partnera. Proto je tato role pro dítě velice důležitá. Naučí se spolupracovat s jinými lidmi, ovládat své chování a zároveň tím ovlivnit chování druhého jedince. Také se naučí lépe komunikovat, přijímat skupinové normy a styl života. Tato životní zkušenost s vrstevníky je pro dítě velkým přínosem do budoucna. Připravuje dítě na další role v jeho životě.¹⁶

3.1.8 Komunikace u dětí školního věku

„Komunikace – sdělování, dorozumívání. Z pedagogického hlediska je důležitá sociální komunikace, tj. sdělování a dorozumívání mezi lidmi. Mívá tuto strukturu: mluvčí – záměr sdělení – formulace sdělení – vlastní sdělení – posluchač – interpretace obsahu a záměru mluvčího – reakce posluchače. Sociální komunikace vytváří základní souvislosti mezi hlavními stránkami sociálního styku lidí: mezi činností, interakcí a společenskými vztahy → didaktická komunikace, pedagogická komunikace.“¹⁷

Dle Čápa se děti lépe vyvíjejí při kladném emočním vztahu matky a dítěte, při němž dítě, které je zahrnováno láskou, dotekem, úsměvem a očním kontaktem. Opětuje tyto projevy a je podněcováno ke komunikaci a emočním projevům. Kladný emoční vztah matky, nebo jiné pečující osoby u dítěte tvoří základní podmínky příznivého vývoje. K dalšímu rozvoji je pro dítě také důležité porozumění, podpora jiných lidí i sociálních

¹⁶ VÁGNEROVÁ M., *Vývojová psychologie. Dětství, dospělost, stáří*, s. 159-160.

¹⁷ KOLEKTIV AUTORŮ., *Pedagogický slovník*, s. 104.

skupin. Pokud je dítě zavrženo matkou, v jeho vývoji vznikají značné problémy, jak s komunikací, tak v emočním vývoji.¹⁸

Komunikace u dítěte mladšího školního věku závisí na sociální zkušenosti a rozvoji myšlení. Dítě komunikuje různými způsoby. Záleží na tom, zda je dítě mezi svými vrstevníky či dospělými. Mezi dětmi převažuje slangové vyjadřování. V oblibě jsou citoslovce, zjednodušené projevy, hlučnost a zdůraznění neverbálních komunikačních způsobů. V komunikaci s dospělými je na dítě kladen určitý komunikační standard, např. přesné vyjádření, odpovědi v celých větách, zdvořilé jednání, apod. Komunikace mezi žákem a učitelem je dána přesnými pravidly, určujícími formální podobu a obsah. Dítě přesně ví, co smí a nesmí v komunikaci s učitelem. Tato pravidla musí dodržovat, za dodržování těchto pravidel je dítě hodnoceno. Tato forma komunikace je pro dítě velmi důležitou součástí v dalším období vývoje jeho života. Důležité je také prostředí, ve kterém se jedinec pohybuje.¹⁹

3.1.9 Fyzická kondice dětí školního věku

Volný čas dnešních dětí vyplňuje především sledování televize a svět počítačů. Nezdravý způsob života způsobuje, že přibývají generace dětí se špatnou fyzickou kondicí.

Pedagogové mají možnost pokusit se o změny vedoucí ke zdraví a obohacení života dětí. Důležitá je motivace dětí takovým způsobem, aby o tělesnou i duševní zdatnost chtěly pečovat. Je nutné dětem ukázat, že cvičení může být zábavné a prospěšné.²⁰

Vhodným prostředím pro změny může být právě škola v přírodě, kde se dítě do pohybových aktivit zapojuje nenásilnou formou prostřednictvím her a činností v přírodě.

¹⁸ ČÁP J., MAREŠ J., *Psychologie učitele*, s. 190.

¹⁹ VÁGNEROVÁ M., *Vývojová psychologie. Dětství, dospělost, stáří*, s. 160.

²⁰ KOLEKTIV AUTORŮ, *85 her pro zlepšení kondice dětí*, s. 7.

3.2 UČITEL

Děti, hry a učitel. Pokud se zabýváme hrami a činnostmi ve škole v přírodě, musíme nutně uvést i osobnost učitele, který je jedním ze základních činitelů pro fungování škol v přírodě.

3.2.1 Definice učitele

„Učitel je profesionálně kvalifikovaný pedagogický pracovník, který je spoluzodpovědný za přípravu, řízení, organizaci a výsledky vzdělávacího procesu. K výkonu učitelského povolání je nezbytná pedagogická způsobilost. Tradičně byl učitel považován za hlavní subjekt vzdělávání, zajišťující ve vyučování předávání poznatků žákům. Současné pojetí učitele vycházející z rozšířeného profesionálního modelu zdůrazňuje jeho subjektivě – objektové role v interakci se žáky a prostředím. Učitel spoluvytváří edukační prostředí, klima třídy, organizuje a koordinuje činnosti žáků, řídí a hodnotí proces učení.“²¹

Dle Čápa a Mareše se učitel „stává pro dítě další významnou osobou v jeho vývoji, která může velmi silně svým působením pozitivně i negativně ovlivnit osobnost dítěte. Pro dítě se může stát i vzorem.“

Profese učitele je psychicky velmi náročná, jsou na něj kladeny nároky na výchovu a vzdělávání dětí.

3.2.2 Typy učitele

Švýcarský psycholog Ch. Caselmann rozlišuje dva typy učitelů: logotrop, paidotrop.

- **Logotrop** – učitel zaměřený na obor, který chce žákům předat co nejvíce informací, ale příliš se nezajímá o jejich problémy. Žáci mívají časté kázeňské potíže.
- **Paidotrop** – učitel zaměřený na žáka, který se snaží porozumět žákům. Někdy až příliš. Neklade velký důraz na vzdělávání.

²¹ KOLEKTIV AUTORŮ, *Pedagogický slovník*, s. 261.

Krajní meze těchto typů učitelů vyvolávají nežádoucí účinky. Dítě potřebuje takového učitele, který jim pomůže s problémy v učení, a zároveň jim bude schopen naslouchat. V některých případech nahrazuje učitel nebo učitelka dítěti chybějící model rodičů.²²

3.2.3 Osobnost učitele

Dle Šimíka je více možností, jak nahlížet na osobu učitele. Poukazuje na tři složky osobnosti učitele.

1. Osobnostní: složka zahrnuje charakterově – volní vlastnosti učitele a jeho postoje k dítěti a světu.

2. Odborná: vědomosti, které by učitel měl mít:

- Faktické vědomosti – poznání faktů, procesů a změn. Můžeme se na ně zeptat otázkou co, kdy, kde.
- Poznatky související s odpovědí na otázku proč.
- Poznatky související s odpovědí na otázku jak.

3. Pedagogicko – psychologická: je závislá na znalosti zákonitostí výukového procesu a znalostí psychologické problematiky, obzvláště pak zákonitostmi učení.

Pro vytvoření efektivní uvedení dítěte do světa je nutné spojení všech tří složek.²³

3.3 HRA

„Pojmy hra a sport jsou mimořádně mnohoznačné a mnohdy se překrývají. Hra je trvalým průvodním znakem lidského konání. Proto též biologické označení homo sapiens bývá občas ze sociálně – psychologického pohledu nahrazováno výrazem homo

²² ČÁP J., MAREŠ J., *Psychologie pro učitele*, s. 264-265.

²³ ŠIMÍK O., *Základy seznamování s přírodou a společností*, s. 9 -14.

ludens (ludus = hra). Konečně také pojem sport označoval původně především hru a zábavu spojenou s pohybem.²⁴

3.3.1 Definice hry

Z odborné literatury nevyplývá přesná definice hry.

Hra je „základní aktivitou dětské seberealizace“²⁵, kterou si dítě volí samo, projevuje při ní spontánní radost, fantazii, tvořivost. Je to činnost, při níž dítě zkoumá, učí se, získává zkušenosti, a která u dítěte rozvíjí oblast kognitivní, sociální a pohybovou.²⁶

Hra vychází z vnitřního popudu a odráží podmínky, ve kterých se dítě nachází. Navíc je originálně nastavena podle dispozic každého jedince a její forma se v čase a společnosti proměňuje. Filozof Fink (1993) nemá hru spojenou pouze s dětstvím a zaměřuje se na hru jako na významný fenomén, který „přerušuje kontinuitu účelných jednání, protože hra má svůj účel plně sama v sobě.“ Oblasti reálných skutečností se mohou na základě vstřebaných informací a poznatků proplétat a tvůrčím způsobem nechávají vzniknout novým skutečnostem tady a teď, na základě individuální jedinečnosti i skupinových souher a prožitků.²⁷

„Existuje celá řada pokusů o definici hry a o vysvětlení její podstaty, jejího vzniku a účelu. Nejčastěji se zdůrazňuje, že hra je činnost (fyzická, nebo psychická), která je vykonávána jenom proto, že je libá a že přináší dítěti (i dospělému, pokud si ještě dovede hrát) uspokojení sama o sobě, bez vnějšího uloženého cíle, ať je to činnost sama o sobě příjemná, nebo i výrazně nepříjemná (např. dolování kamenů při „stavbě“ domu). Člověk si hraje, protože ho to baví, ale pracuje, protože musí, i když je například unaven – nejčastěji při sledování cílů společensky užitečných i nutných. Hranice mezi hrou a prací však nemusí být vždycky přesná – hra může být vykonávána s plnou vážností a námahou, práce naopak může být převzata proto, že jedince baví.“²⁸

Hra má dle Krejčířové a Langmeiera významnou úlohu v socializačním procesu dítěte.

²⁴ TÁBORSKÝ F., *Sportovní hry: sporty známé i neznámé. Základní pravidla - organizace - historie*, s. 9.

²⁵ KOŤÁTKOVÁ, S., *Hry v mateřské škole v teorii a praxi*, str. 14.

²⁶ KOŤÁTKOVÁ, S., *Hry v mateřské škole v teorii a praxi*.

²⁷ KOŤÁTKOVÁ S., *Hry v mateřské škole v teorii a praxi*, s. 14.

²⁸ KREJČÍKOVÁ D., LANGMEIER J., *Vývojová psychologie*, s. 100.

3.3.2 Znaky hry

Dle Kořátkové pro nás mohou být základní znaky hry určitými pozorovacími vodítky. Významné znaky, jež se ve hře projevují, jsou:

- Spontánnost
- Zaujetí
- Radost
- Tvořivost
- Fantazie
- Opakování
- Přijetí role²⁹

3.3.3 Rozdělení her

Funkční hry – jejich náplň spočívá v procvičování a rozvíjení orgánů vlastního těla a jeho senzomotorických funkcí.

Manipulační hry – jejich obsahem je zacházení s předměty, např. trhání, mačkání.

Napodobivé hry – imitují dílčí úkony nebo činnosti, které dítě odpozorovalo u druhých.

Úlohové hry – dítě při nich neimituje pouze jednotlivé činnosti, nýbrž jejich celý soubor.

Konstruktivní hry – vytváření nového výtvaru z určitého materiálu, např. modelování, skládání, vystřihování.

Pohybové a hudebně - pohybové – provádění složitých lokomočních pohybů.

²⁹ KOŘÁTKOVÁ S., *Hry v mateřské škole v teorii a praxi*, s. 19.

Receptivní hry – dítě přijímá určité podněty, vyvolávající v něm různé představy a citovou odezvu, např. prohlížení, sledování, naslouchání.

Skupinové hry s pravidly – jsou řízené přesně stanovenými pravidly. Mají za cíl vést dítě k sebekontrolě a uvědomělé kázni.

Didaktické hry – jsou záměrně vytvářeny s cílem rozvíjet poznávací procesy, vědomosti a duševní schopnosti dítěte. Je to vlastně cílevědomě navozované a řízené učení hrou.³⁰

3.4 HRY V PŘÍRODĚ

Hry v přírodě, stejně jako ostatní hry, přináší svým účastníkům především prožitek a pocit radosti. Navíc nám hry v přírodě dávají možnost získávat prožitek ve spojení s přírodou. V dnešní uspěchané době začíná být pobyt v přírodě čím dál více vyhledáván všemi skupinami obyvatel. Pro děti je to mnohdy pobyt v přírodě, který jim umožní poznávat základní fungování přírody a objevovat nové poznatky, které v dřívějších dobách naši předkové už od malička znali a považovali je za samozřejmé. Zkušenosti mnoha vychovatelů a učitelů dokazují, že dnešní děti teprve v přímém styku s přírodou zjišťují, jak je příroda rozmanitá a kolik přináší možností dobrodružství. V tomto smyslu se hra v přírodě jeví jako prostředek a prostor k získávání prožitků a zkušeností.

Podle Neumanna lze nalézt hlubší smysl her v přírodě v těchto oblastech:

- Působí na emocionální a psychickou oblast.
- Dovedou ovlivnit pocity a postoje hráčů.
- Obohacují o nové zážitky a o nové zkušenosti.

³⁰ HUBLOVÁ, P. *Didaktická hra a její význam ve vyučování*. 2011 [online]. [cit. 2014-09-08]. Dostupné z www.clanky.rvp.cz/clanek/o/z/13271/DIDAKTICKA-HRA-A-JEJI-VYZNAM-VE-VYUCOVANI.html/

- Pomáhají zvyšovat sebedůvěru a sebehodnocení.
- Přinášejí potěšení z vlastní existence.
- Jsou významným prostředkem pro rozvoj sociálních vztahů.
- Budují důvěru k ostatním lidem, učí ohleduplnosti a odpovědnosti.
- Podporují komunikaci a spolupráci.
- Rozvíjejí psychomotoriku, tělesné schopnosti a zvyšují tělesnou kondici.
- Otvírají příležitosti k získávání prožitku ve spojení s přírodou.³¹

Lidé nacházejí ve hře sami sebe. Hra je formou aktivního odpočinku. Děti v ní uvolní přebytečnou energii, projevuje se v ní radost ze života. Pocit radosti je jedním z průvodních jevů hry, který nám přináší do života novou kvalitu. Radost a smích jsou základními prvky úspěšných her v přírodě. Současně lze konstatovat, že hry v přírodě jsou určitým způsobem také výchovným prvkem, založeným právě na prožitku. Jsou zaměřeny na sebepoznávání, na rozvoj sociálních vztahů. Vedle fyzické činnosti zahrnují i sebehodnocení, hodnocení sociálních vztahů, mohou pomoci odbourávání různých bariér, budují psychickou odolnost, sebevědomí a sebedůvěru.

Aby hra v přírodě mohla být výchovným prvkem, musí splňovat určité podmínky. V prvé řadě je to zajištění bezpečnosti účastníků - fyzickou, emoční a sociální. Všichni účastníci hry by měli mít stejné šance na úspěch, aby pohybové aktivity byly propojené s činnostmi vyžadujícími přemýšlení. Hra musí také být vybrána s ohledem na složení skupiny. Základem je navození situací, které účastníci musí zvládnout. Musí spoléhat na své vlastní tělesné a duševní síly a současně získávají zkušenost, že v určitých situacích se sotva lze obejít bez spolupráce ostatních. Zjištěním účastníků hry pak je, že zvládnou více, než si myslí. Prostřednictvím zvládnutí problémových situací nacházejí nové možnosti řešení různých životních situací, naučí se přijímat odpovědnost za svá rozhodnutí, obhájit si svůj postoj. Obecně je možné konstatovat, že při hrách v přírodě dochází k určitým změnám, především ve vztahu k sobě, ve způsobu vyrovnání se

³¹ NEUMANN, J. *Turistika a sporty v přírodě*.

s výzvou hry, dále ve vztahu k ostatním lidem, ve způsobu spolupráce, výměně informací, společném rozhodování, a v neposlední řadě ve vztahu k prostředí, kdy aktivně objevuje svět přírody.

Rozdělení her v přírodě

V literatuře existuje mnoho přístupů k dělení her v přírodě. Jako nejvhodnější se jeví dělení podle Neumana:

- Seznamovací hry
- Zahřívací a kontaktní hry
- Hrátky a zábavné soutěžení
- Hry na důvěru
- Iniciativní a týmové hry
- Hry na rozvoj komunikace a spolupráce
- Ekohry
- Hry a cvičení v přírodě
- Závěrečné hry a rituály
- Hry pro reflexi a závěrečné hodnocení

3.4.1 Seznamovací hry

Tyto hry využíváme v situacích, kdy se sejde skupina dětí, které se dříve neznaly. K tomu, aby se poznaly nenuceným způsobem, slouží právě seznamovací hry. Jsou první fází zahájení akce, mají jednoduchá pravidla, nevyžadují mnoho pomůcek a většinou se hry zúčastní i vedoucí. Tyto hry postupně vtahují do děje všechny účastníky, postupně se účastníci zbavují počátečního ostychu. Je třeba, aby zvolené činnosti u nikoho nevyvolaly nepříjemné pocity. Mezi nejčastěji používané patří hry

na jména, které slouží k rychlému poznání účastníků. Konkrétní příklady her jsou uvedeny v příloze této práce.

3.4.2 Zahřívací a kontaktní hry

Cílem těchto her je dostat do pohybu všechny účastníky. Hry mají jednoduchý děj, jsou uvolňující. Současně plní další důležité úkoly jako je příprava oběhové soustavy na následující výkon, zlepšují připravenost organismu k náročnějším koordinačním činnostem, navozují optimální podmínky pro psychickou výkonnost, jsou prostředkem jak zabránit zranění. Cvičení jsou aktivní a pasivní a hráči se zapojují dobrovolně, nikdo se nesmí ke hře nutit. Účastníci se musí o sebe navzájem zajímat, musí mít ze hry radost. Zahřívací a kontaktní hry slouží k hlubšímu poznání účastníků, většinou se zařazují v prvních dnech pobytu v přírodě. Příklady her jsou uvedeny v příloze této práce.

3.4.3 Hrátky a zábavné soutěžení

Je obtížné zařadit všechny hry do určité kategorie, mnohdy záleží na vedoucím, jak hru pojme a potom jedna hra může sloužit jako zahřívací a současně jako zábavné soutěžení. Lze sem zahrnout hry na šikovnost a zručnost a také se jedná o hry, které lze zařadit na začátek, v průběhu či na konci akce. Používáme netradiční pomůcky, převládají zábavné prvky. Často se z jednotlivých her samovolně vytvoří celý seriál či víceboj. Rovněž sem lze zařadit různé modifikace sportovních her (kopaná naruby, golf jinak, lakros apod.). Stejně jako u předchozích her jsou příklady uvedené v příloze.

3.4.4 Hry na důvěru

Vybudování důvěry k někomu je v běžném životě proces, který trvá měsíce až roky. Při organizovaném pobytu v přírodě se pro rozvoj důvěry používají speciální hry. Tyto hry potom pomáhají připravit na rizika a jiné neobvyklé situace a zvyšují odvahu jednotlivce. Hry na důvěru rozvíjejí i odpovědnost, rozhodnost a sebejistotu. Je dobré vždy po absolvování hry si sdělit zážitky, pocity, protože i to napomáhá rozvoji důvěry. V příloze jsou uvedeny hry, které se používají nejčastěji. I zde je široké pole možností, jak hry obměnit, záleží na fantazii vedoucího.

3.4.5 Iniciativní a týmové hry

Málokterá činnost v životě se obejde bez vzájemné spolupráce, bez výměny informací či tvořivé práce. Podstatou této skupiny her je předložení problému, který by měl být vyřešen. Většina her je připravena tak, že jedinec nemůže předložený problém vyřešit, musí nastoupit skupina. K vyřešení vede většinou několik cest, a je na týmu, jakou cestu zvolí. Tím dochází k výměně názorů a jejich obhajobě. Postupně dochází k návrhům, jak řešit problém, objevují se nové a nové nápady. Často řešení prochází procesem pokus-omyl. I tyto hry jsou uvedeny v příloze.

3.4.6 Hry na rozvoj komunikace a spolupráce

Jedná se o hry, které vyžadují komunikaci bez použití řeči. Skupina tedy musí hledat řešení pomocí neobvyklé komunikace. Při tom si uvědomíme význam našich smyslů. Dosažení cíle hry není možné bez vzájemné spolupráce a podpory. U této skupiny her je třeba dodržovat určité zásady jako je správné uvedení hry, určení času pro plánování, zajištění dostatečné doby pro realizaci. V příloze jsou uvedeny příklady her, které je možné obměňovat.

3.4.7 Ekohry

Ekohry vytvářejí v přírodním prostředí atmosféru bližšího porozumění přírodě. V současné době existuje množství naučných stezek, které lze k této kategorii her využít. Hry jsou zaměřeny na vnímání částí přírody, Hry nejsou většinou dlouhé a obsahují poměrně jednoduché činnosti a přitom vznikají zajímavé objevy. Hry jsou většinou bezpečné, je ale třeba jim dát potřebný čas. Jejich příklady jsou opět v příloze.

3.4.8 Hry a cvičení v přírodě

Hry se v poslední době stěhují do umělých areálů, speciálních center nebo do hal. Jsou do této kategorie zařazeny hry, které nelze zařadit do jiných kategorií. Patří sem hry na louce, v lese, či v noční přírodě. Jejich technická náročnost je malá a jejich rozmanitost velká. Patří sem hry na hledání pokladu, stíhací hry, noční hry, orientační hry, taktické hry. U těchto her se klade důraz na rozvoj pohybových schopností (rychlosti, síly, vytrvalosti, obratnosti). Účastníci této kategorie her si vyzkouší šplh,

běh, házení, plížení, překonávání překážek. Hry většinou probíhají formou soutěží mezi dvěma skupinami, družstvy. Výhodou této skupiny her je možnost jejich vzájemné kombinace. Základní hry jsou opět zmíněny v příloze.

3.4.9 Závěrečné hry a ceremoniály

V závěru každé akce nesmí chybět určitá forma zakončení. Tyto hry lze tematicky rozdělit do několika skupin. První skupinou jsou cvičení beze slov, jen se zvuky a pomocí pantomimy. Druhou skupinou jsou diskuzní a komunikační hry. Třetí skupinou jsou týmové hry, které svou náplní předznamenávají konec pobytu v přírodě. Čtvrtým okruhem jsou meditativní shromáždění s pomocí hudby, světla. Pátou skupinou je modifikace divadla či dramatického představení, zde vyžaduje příprava více času. Šestým okruhem jsou výtvarné hry s tématem právě končícího pobytu. Sedmou a zvláštní kategorií jsou tzv. osamělé pobyty, které vyžadují velké odhodlání účastníků. Posledním okruhem jsou tradiční táborové ohně. V každém případě tato kategorie her by měla být aktivitou účastníků pobytu, nikoli jejich organizátorů.

3.4.10 Hry pro reflexi a hodnocení

Používáme klasickou diskuzi, dotazníky. Dále lze použít výtvarného hodnocení nebo průzkumu. K dotazníkům je pak třeba mít určitou škálu hodnocení. Výjimečně lze za pomoci techniky využít i video záznamů či fotografií. To opět bude záležet na kreativitě vedoucích

Jako zvláštní kategorii her lze označit orientační hry v přírodě.

3.5 ČINNOSTI V PŘÍRODĚ

Sporty v přírodě – horolezectví, orientační běh, silniční cyklistika, cyklokros, horská kola, vodní slalom a sjezd, plavání, lukostřelba, rychlochůze, přespolní běh, běhy do vrchů, triatlon, badminton, softbal, lakros, badminton, fotbal, volejbal, floorbal.

Turistika – pěší, vodní, cykloturistika.

Rekreace v přírodě – procházky, houbaření, rybářství, myslivost, sběr lesních plodů.

Cvičení v přírodě – rytmická chůze, běhy, skoky a poskoky, šplhy, hody, protahování, gymnastické cvičení, cvičení kloubní pohyblivosti, jóga, strečink, tanec.

Hry v přírodě – iniciativní hry, lanové aktivity, drobné pohybové hry, hry úpolové, závody jednotlivců či skupin.

Tábornická a zálesácká praxe – lasování, uzlování, řemeslné praxe, lov, průzkumnictví, pozorování přírody, překonávání překážek, předávání zpráv.³²

3.6 PŘÍRODA

Pro člověka je pobyt v přírodě potřebný. Přestože je člověk tvor společenský, svým původem je součástí přírody, proto je pro něj pobyt v přírodě tak důležitý. „Někteří přísní ochránci přírody by lidem, a zvláště dětským oddílům, nejraději zakázali přístup do lesů. Podařilo se jim prosadit zákaz volného táboření, v některých oblastech není dovoleno opustit vyšlapané cesty, oheň smí být rozdělán jen na vyhrazených tábořištích (která však v některých krajích prakticky vůbec neexistují)“³³

Paradoxně však není největším nepřítelem dítě, ale celá společnost. Zásahy průmyslové výstavby, skladovacích hal, dopravní sítě, nových obytných satelitních městeček a dalších staveb zabírá stále větší plochu. Mizí louky, pole, meze, lesíky na úkor rozrůstajících se potřeb člověka. Ale potřebujeme skutečně právě tohle? Není důležitější čistá příroda, kde člověk nabere sílu a energii? Podle Zapletala hry v přírodě kromě relaxace slouží i „k uvolnění agresivity, vybití bojového pudu a destruktivních sklonů“.³⁴

V porovnání s počítačovými hrami probíhá v přírodním prostředí uvolnění přímé, nikoliv prostřednictvím virtuální reality.

„Na rozdíl od tělocvičen a hřišť, které bývají obvykle v městském prostředí zamořeném mikroskopickými prachovými částicemi, jsou louky a lesy čistší. Pokud není krajina

³² HANUŠ R., *Zážitkové pedagogické učení*, s. 111.

³³ ZAPLETAL M., *Hry v přírodě*, s. 23.

³⁴ ZAPLETAL M., *Hry v přírodě*, s. 14.

postižena průmyslovými exhalacemi, dýcháme v lese vzduch s bohatším obsahem kyslíku provoněný pryskyřicí a jehličím. Podlaha v tělocvičně a povrch většiny hřišť jsou tvrdé a příliš hladké, což má nepříznivý vliv na klouby. Chodidla našlapují stále stejně, ale na louce a v lese drobné nerovnosti nutí k činnosti různé svaly.³⁵

Tedy i ze zdravotního hlediska je pro lidské tělo přírodní prostředí důležité. Navíc pro dětský organismus, který není plně vyvinutý, je pohyb vhodnější. „Les plný houštin, skalek, strání, zarostlých roklí poskytuje příležitost k novému typu her.“³⁶

Pro dítě, které les objevuje, je to prostředí plné překvapení, které je zdrojem poznání, a které rozvíjí tělesné obratnosti. Nabízí možnosti k řešení problémů a překonávání překážek. Prostředí, které aktivizuje veškeré stránky osobnosti a dále je rozvíjí.

Dle Šimíka má vycházka na děti pozitivní vliv, je pro ně nejen příjemná (ať už pocitově, nebo čistým ovzduším), ale má i velký výchovně – vzdělávací charakter. Učitel může při vycházce děti seznámit s prostředím lesa, s přírodninami. Děti si více v přírodě zapamatují, když jí zažijí. Naučí se také správnému chování k přírodě. Osvojí si také základní pravidla chování v lese:

- „Mluv tiše, ať příliš nerušíš obyvatele lesa.
- Chod' po chodníčcích, pokud nemusíš jít jinudy, tak ušetříš mnoho rostlin.
- Nechej růst květiny. Když si ji utrhneš do vázy, za pár dní ti zvadne, když jí necháš, bude ti zde růst každý rok.
- Odpadky si odnes s sebou a vyhoď do koše, určitě by se ti nelíbilo, kdyby k tobě domů návštěva přinesla odpadky a nechala je tam.
- Opouštěj les takový, jaký byl, když jsi do něho vstoupil. Zase tě rád přivítá.³⁷

³⁵ ZAPLETAL M., *Hry v přírodě*, s. 14.

³⁶ ZAPLETAL M., *Hry v přírodě*, s. 13.

³⁷ ŠIMÍK O., *Základy seznamování s přírodou a společností*, s. 66.

3.7 ŠKOLA V PŘÍRODĚ

Hry a činnosti ve škole v přírodě. Téma, které dává velký prostor pro zpracování bakalářské práce z mnoha pohledů. Jedním z nich je i pohled na školu v přírodě.

3.7.1 Historie pohybu člověka v přírodě

Člověk se již dlouhá tisíciletí vyvíjí v přírodě a jeho současnost i budoucnost je s ní neodlučitelně spjatá.

S vývojem lidské společnosti a kultury se měnil i vztah člověka k přírodě. Tyto vztahy můžeme rozdělit do dvou období:

- Období přirozeného životního prostředí člověka.
- Období odcizení člověka od přirozeného životního prostředí.

Období přirozeného životního prostředí člověka

V tomto období jde o snahu člověka přírodu ovládnout, podmanit, využívat pro své potřeby. Člověk je vybaven schopností inteligence a adaptability. Díky těmto schopnostem získávali naši prapředkové zkušenosti, vědomosti a dovednosti, které jim pomáhali přežít.

Období odcizení člověka od přirozeného životního prostředí

V tomto období formování vztahu člověka k přírodě neovlivňuje jen kultura a významné osobnosti. Ty vytvářejí filozoficko – myšlenkový základ. Ale historický vývoj dal vzniknout několika základním zdrojům výchovy a pohybu v přírodě. Některé byly pouhým pokusem, jiné ovlivnily celou oblast výchovy. V období renesance vznikl pokus výchovy v přírodě. Tento pokus provedl italský renesanční myslitel, humanista, pedagog a jeden z největších „učitelů života“ Vittorino Ramboldini de Feltre (1378 – 1446), který si povšiml dopadu života ve městě na člověka. Odhalil jeho nepříznivý dopad na život člověka a přivedl společnost k hledání nového vztahu člověka k přírodě. Za své zásluhy ve výchově byl nazýván pater omnis humanitatis (otec celého lidstva). Feltre jako první uskutečnil myšlenku školy v přírodě. Školu postavil do čistého, přírodního prostředí na břehu jezera a zde své svěřence vychovával.

Škola byla nazývána „La casa ciogosa“ (dům radosti). Staví výchovu na skromnosti, otužování a tělesných cvičení.³⁸

Dalším představitelem výchovy v přírodě byl Johann Bernhard Basedow (1723-1790). Byl zakladatelem výchovného hnutí Filantropismus vycházející z Rousseauovy myšlenky „že člověk je od přírody dobrý a má – li se člověk volně a přirozeně vyvíjet, je potřeba styku s přírodou, chodit do přírody, promýšlet vlastní názory a cvičit tělo – jen takto lze docílit souměrného vývoje ducha i těla.“ Basedow zavádí do výchovy povinnou tělesnou výchovu. A uskutečňuje první tábory mládeže ve volné přírodě.

Basedowův žák Christian Gotthilf Salzmann (1744 – 1811) zakládá první „školu v lesích“, která setrvává až do konce devatenáctého století.³⁹

3.7.2 Historie školy v přírodě

Historie školy v přírodě v České republice sahá až do období první republiky. Inspirací nám bylo zahraniční školství.

Zásluhu na rozvoji škol v přírodě měl nejvíce F. Hrušák, olomoucký ředitel. Hrušák na měsíc přesunul svoji školu do prozatímní budovy v blízkosti lesa. Žáci zde trávili svůj čas cvičením, učením, koupáním a hrou v přírodě.

V šedesátých až osmdesátých letech podporoval školy v přírodě převážně stát. Bylo vystaveno mnoho budov, sloužících k pořádání letních škol v přírodě. Tyto budovy měly kapacitu až pro sto žáků. Trvání školy v přírodě bylo převážně tři týdny.⁴⁰

Dle Králíčka jsou školy v přírodě školské zotavovací zařízení, sloužící k ozdravování, rekreaci a výchovně – vzdělávací funkci. Školy v přírodě se začaly rozvíjet od roku 1949.

³⁸ HANUŠ R., JIRÁSEK I., *Výchova v přírodě*, s. 7-24.

³⁹ HANUŠ., JIRÁSEK I., *Výchova v přírodě*, s. 25 – 30.

⁴⁰ WORM M., *Realizace vybraných zdravotních pohybových aktivit na letní škole v přírodě v Jeseníkách se zaměřením na základní školy praktické* – diplomová práce, s. 7.

Prvních patnáct let pracovali pedagogové jen na základě metodických školení. V roce 1964 vydalo Slovenské pedagogické nakladatelství první metodickou příručku „Škola v přírodě“.⁴¹

„4. června 1976 schválilo předsednictví ÚV KSČ školám v přírodě úkoly a cíle:

Pro upevnění zdraví a fyzické zdatnosti dětí žijících ve velkých městech a průmyslových oblastech byly zřizovány školy v přírodě. Kromě vyučování a společné přípravy dětí na vyučování se organizovaly různé tělovýchovné, sportovní, turistické a zájmové činnosti ve zdravotně příznivém prostředí.“⁴²

3.7.3 Škola v přírodě v současnosti

„V posledních letech se ukazuje, že stále se zhoršující životní prostředí ovlivňuje zdravotní stav všech jedinců. Zejména mezi dětmi přibývá alergiků, dětí se sníženou imunitou, náchylných k nemocím. Ovlivnit životní prostředí, ve kterém žijí a vyrůstají naše děti, můžeme jen velmi málo. Je to proces velmi zdoluhavý, dlouhodobý. Naštěstí ještě existují místa, jejichž životní prostředí není zatíženo hlukem, smogem a nejrůznějšími škodlivinami. Právě taková místa jsou vhodná pro pořádání zotavovacích akcí pro děti, mezi něž můžeme počítat také školy v přírodě.“⁴³

Pro mnoho lidí znamená škola v přírodě pouze rekreaci žáků i učitelů. Skutečnost je však jiná. Škola v přírodě představuje jakousi formu další výchovy a vzdělávání ve škole. Ve škole v přírodě lze prostřednictvím aktivního pohybu ve zdravém prostředí uskutečnit plnohodnotné vyučování a navazovat přitom na práci ve škole.

Velké nároky jsou kladené i na samotné učitele, kteří se na školu v přírodě musí nejen důkladně připravit, ale také se obeznámit s mnoha právními předpisy a vyhláškami.⁴⁴

⁴¹ KRÁLÍČEK J., *Škola v přírodě*, s. 11.

⁴² KRÁLÍČEK J., *Škola v přírodě*, s. 12.

⁴³ UHERKOVÁ L., *Zimní škola v přírodě jako součást vzdělávacího programu na 1. stupni základní školy* – diplomová práce, s. 22.

⁴⁴ UHERKOVÁ L., *Zimní škola v přírodě jako součást vzdělávacího programu na 1. stupni základní školy* – diplomová práce, s. 22.

3.7.4 Důvody pořádání škol v přírodě

Důvody pro pořádání školy v přírodě jsou převážně zdravotní a výchovně – vzdělávací.

Zdravotní význam spočívá především v pohybu žáků ve zdravém životním prostředí, kde se rozvíjí tělesná kondice dětí a děti se otužují. Díky aktivnímu pohybu zvyšují také tělesnou zdatnost. Navíc si i po psychické stránce odpočinou od všedních školních dní a odpoutají se od problémů. Navíc zde děti prožívají nové zážitky se spolužáky.

Vzdělávací význam tkví především v poznání nového prostředí. Žáci si prohlubují informace o přírodních krásách a nenucenou formou se seznamují s přírodou a s chováním k ní.⁴⁵

„Z hlediska výchovného vytváří škola v přírodě situace, ve kterých lze intenzivně působit na rozvoj dítěte.“ Každé dítě by mělo zažívat pocity uplatnění a úspěchu. Výběrem aktivit a širokou nabídkou činností je přispíváno k uspokojení sociálních potřeb, rozvíjení tvořivosti a samostatnosti. Pokud jsou ve škole v přírodě děti různých věkových kategorií, je přínosem, když jsou děti při činnostech v přírodě rozmístěny do různě promíchaných skupin. Děti se tak učí vzájemné pomoci a toleranci. Dobrovolná účast na některých činnostech přispívá k psychické pohodě dítěte.⁴⁶

Worm ve své diplomové práci uvádí rozdělení důvodů pro pořádání škol v přírodě na zdravotně – hygienické, výchovně – psychologické a ekologické důvody.

- **„Zdravotně – hygienické důvody** – příroda příznivě působí na zdraví žáků. Program je zaměřený na sportovní, pohybové, zdravotní a kulturně – vzdělávací.“⁴⁷
- **Výchovně – psychologické důvody** – pedagog má možnost poznat charakterové vlastnosti žáků a jejich přirozené chování. Škola v přírodě může také pomoci k lepšímu poutu mezi učitelem a žáky i žáky mezi sebou.

⁴⁵ UHERKOVÁ L. *Zimní škola v přírodě jako součást vzdělávacího programu na 1. stupni základní školy* – diplomová práce, s. 24.

⁴⁶ UHERKOVÁ L. *Zimní škola v přírodě jako součást vzdělávacího programu na 1. stupni základní školy* – diplomová práce, s. 25.

⁴⁷ WORM M. *Realizace vybraných zdravotních pohybových aktivit na letní škole v přírodě v Jeseníkách se zaměřením na základní školy praktické* – diplomová práce, s. 8.

- **Ekologické důvody** – ve škole v přírodě je jedinečná možnost seznámit dítě s přírodou a vytvoření správného návyku chování k ní.⁴⁸

3.7.5 Legislativa škol v přírodě

V první řadě je třeba se seznámit s legislativními podmínkami pro pořádání škol v přírodě. V roce 2005 došlo v oblasti školství k několika legislativním změnám, z nichž se některé dotýkají také škol v přírodě.

Nejvýznamnější změnou je zrušení vyhlášky MŠMT ČR č. 303/ 1996 Sb., která přímo řešila vysílání dětí, pobyt a stravování dětí a žáků na škole v přírodě.⁴⁹

Podmínky pro řízení, organizaci a pobyt dětí ve škole v přírodě upravují vyhlášky a paragrafy níže uvedených zákonů:

Zákon č. 258/2000 Sb. o ochraně veřejného zdraví. Definuje základní povinnosti provozovatelů zotavovacích akcí.⁵⁰

Vyhláška MZ ČR č. 106/2001 Sb., o hygienických požadavcích na zotavovací akce pro děti byla novelizována vyhláškou č. 148/2004 Sb.⁵¹

Vyhláška MZ ČR č. 137/2004 Sb., pojednává o hygienických požadavcích na stravovací služby a o zásadách osobní a provozní hygieny při činnostech epidemiologicky závažných.⁵²

Vyhláška MZ ČR č. 252/2004 Sb., udává požadavky na pitnou vodu a rozsah a četnost její kontroly a stanovuje hygienické limity mikrobiologických, fyzikálních, chemických a jiných ukazatelů jakosti pitné vody včetně pitné vody balené a teplé vody.⁵³

⁴⁸ WORM M. *Realizace vybraných zdravotních pohybových aktivit na letní škole v přírodě v Jeseníkách se zaměřením na základní školy praktické* – diplomová práce, s.8.

⁴⁹ UHERKOVÁ L., *Zimní škola v přírodě jako součást vzdělávacího programu na 1. stupni základní školy* – diplomová práce, s. 25.

⁵⁰ Zákon pro lidi (online). 2014 (cit. 10.6.2014). Zákon 258/2000Sb. Dostupné z <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2000-258>.

⁵¹ Zákon pro lidi (online). 2014 (cit. 10.6.2014). Vyhláška MZ ČR č. 137/2004 Sb. Dostupné z <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2001-106>.

⁵² Zákon pro lidi (online). 2014 (cit. 10.6.2014). Vyhláška MZ ČR 137/2004 Sb. Dostupné z <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2004-137>.

Vyhláška MZ ČR č. 135/2004 Sb., stanovuje hygienické požadavky na koupaliště, sauny a hygienické limity písku v pískovištích.⁵⁴

Vyhláška MZ ČR č. 464/2000 Sb., vymezuje hygienické požadavky na koupaliště, sauny a hygienické limity venkovních hracích ploch.⁵⁵

Vyhláška MZ ČR č. 6/2003 Sb., stanovuje hygienické limity chemických, fyzikálních a biologických ukazatelů pro vnitřní prostředí pobytových místností některých staveb.⁵⁶

4 HYPOTÉZY

Hypotéza č. 1

Předpokládám, že většina dětí má zájem o pohybové aktivity a hry v rámci školy v přírodě.

Hypotéza č. 2

Předpokládám, že děti preferují více hry kolektivní oproti hrám individuálním.

Hypotéza č. 3

Předpokládám, že děti vyžadují zařazení většího množství her a činností v rámci školy v přírodě.

Hypotéza č. 4

Předpokládám, že děti nejvíce zaujme hra „Hledání pokladu“.

⁵³ Zákony pro lidi (online). 2014 (cit. 10.6.2014). Vyhláška MZ ČR č. 252/2004 Sb. Dostupné z <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2004-252>

⁵⁴ Zákony pro lidi (online). 2014 (cit. 10.6.2014). Vyhláška MZ ČR č. 135/2004 Sb. Dostupné z <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2004-135>.

⁵⁵ Zákony pro lidi (online). 2014 (cit. 10.6.2014). Vyhláška MZ ČR č. 464/2000 Sb. Dostupné z <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2000-464>.

⁵⁶ Zákony pro lidi (online). 2014 (cit. 10.6.2014). Vyhláška MZ ČR č. 6/2003 Sb. Dostupné z <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2003-6>

Hypotéza č. 5

Předpokládám, většina pedagogů má zájem podílet se na programu škol v přírodě.

Hypotéza č. 6

Předpokládám, že pedagogové uvítají vytvořený zásobník her a činností pro školy v přírodě.

5 METODY A POSTUP PRÁCE

5.1 POUŽITÉ METODY

Ústřední výzkumnou metodou bakalářské práce byl zvolen kvantitativní výzkum, který byl zaměřen na dvě skupiny respondentů - žáky a pedagogy základních škol. Po pečlivém zvážení byla vybrána forma dotazníku a částečně i diskuse. Dotazníkové šetření umožnilo získat velké množství dat od vybraných respondentů. V dotazníku byla použita kombinace otevřených a uzavřených otázek s preferencí dichotomických otázek, kdy respondenti odpovídali ano/ne. Otázky v dotazníku byly zvoleny tak, aby byly srozumitelné pro rozdílné skupiny respondentů, a zároveň bylo možné získat maximální množství kvalitních informací pro další zpracování. Dále byly využity obecně teoretické metody – analýza, komparace a dedukce.

5.2 POSTUP PRÁCE

Po prostudování odborné literatury a určení cílů, problémů a metod práce byly vybrány jednotlivé základní školy a dvě skupiny respondentů (žáků a pedagogů). Následně byly vytvořeny dotazníky pro vybrané skupiny. Dotazníky pro první skupinu respondentů – žáky 5. tříd základních škol – byly předem konzultovány s pedagogy pátých tříd. Současně byl stanoven termín, kdy bude dotazník respondentům předložen k vyplnění. Vzhledem k tomu, že školy v přírodě se pořádají nejčastěji na jaře, bylo pedagogy doporučeno provést testování okamžitě po návratu dětí ze školy v přírodě. Protože děti z vybraných škol odjížděly na školu v přírodě v termínech po sobě následujících, byl stanoven časový harmonogram tak, aby mohl být dotazník předložen dětem postupně.

Pro docílení jednoduššího sběru dat u druhé skupiny respondentů – pedagogů – byly dotazníky rozeslány elektronicky na e-mailové adresy jednotlivých škol. Veškeré získané informace byly analyzovány, graficky zpracovány a vyhodnoceny v navazující části práce. Pro úplné splnění vytyčených cílů byl vytvořen také zásobník her a činností pro školu v přírodě.

6 VÝZKUMNÁ ČÁST

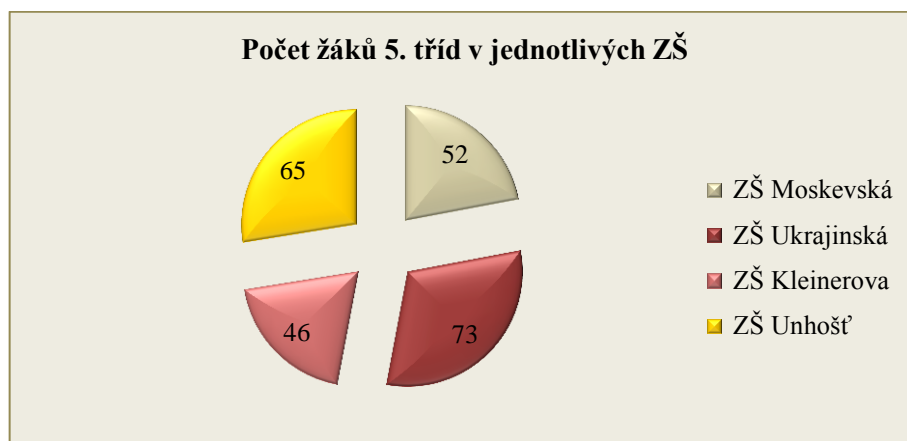
Ve výzkumné části je cílem zjistit, jakým způsobem jsou reflektovány hry a činnosti ve škole v přírodě žáky 5. tříd základních škol a pedagogy, kteří působí ve školách v přírodě a zároveň vytvořit zásobník her a činností pro školy v přírodě, který by mohl být inspirativní pro pedagogy.

6.1 VÝZKUMNÝ VZOREK

Pro účely výzkumu byly vybrány dvě skupiny respondentů. Prvními respondenty byli žáci 5. tříd základních škol. Druhými respondenty byli pedagogové na prvním stupni základních škol.

6.1.1 Žáci 5. tříd

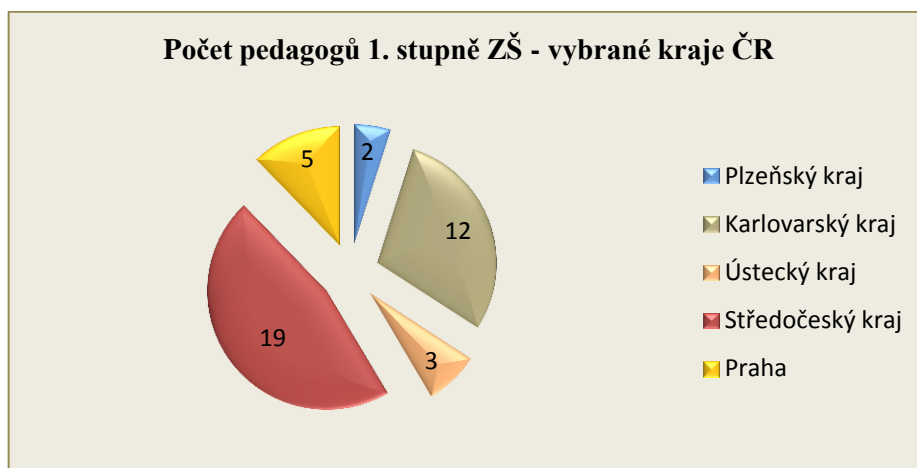
Výzkum probíhal na čtyřech poměrně velkých základních školách v okrese Kladno. Jednalo se o ZŠ Moskevská, ZŠ Ukrajinská, ZŠ Kleinerova a ZŠ Unhošť. Všechny školy měly v době výzkumu v průměru 600 žáků. Výzkumným vzorkem byli žáci pátých tříd těchto škol, přičemž ZŠ Moskevská měla dvě páté třídy, ZŠ Ukrajinská tři páté třídy, ZŠ Kleinerova dvě páté třídy a ZŠ Unhošť tři páté třídy. Počet žáků v jednotlivých třídách byl následující: ZŠ Moskevská Kladno: 5.A 25 žáků, 5.B 27 žáků, ZŠ Ukrajinská Kladno 5.A 22 žáků, 5.B 25 žáků, 5.C 26 žáků, ZŠ Kleinerova Kladno 5.A 22 žáků, 5.B 24 žáků, ZŠ Unhošť 5.A 20 žáků, 5.B 21 žáků, 5.C 24 žáků. Celkem se výzkumu zúčastnilo 236 žáků.

Graf č. 1 – Počet žáků 5. tříd v jednotlivých základních školách, kteří se zúčastnili dotazníkového šetření

6.1.2 Pedagogové 1. stupně základních škol

Pro potřeby výzkumu bylo osloveno 44 základních škol z kraje: Plzeňského – 2 školy (5%), Karlovarského – 6 škol (14%), Ústeckého – 4 školy (9%), Středočeského – 27 škol (61%) a z hlavního města Prahy – 5 škol (11%). Z celkového počtu vybraných škol se dotazníkového šetření nezúčastnilo 29 základních škol (66%), zúčastnilo se 15 základních škol (34%), z toho z kraje: Plzeňského – žádná škola (0%), Karlovarského – 3 školy (20%), Ústeckého – 1 škola (7%), Středočeského – 9 škol (60%) a z hlavního města Prahy – 2 školy (13%). Výzkumným vzorkem byli pedagogové na prvním stupni základních škol. Z celkového počtu 91 pedagogů, kteří se zapojili do výzkumu, neodpovědělo 52 pedagogů (57%), odpovědělo 39 pedagogů (vzhledem k tomu, že odpověděly samé ženy, budou dále uvedeny jako „učitelky“) (43%) z kraje: Plzeňského – 2 učitelky (5%), Karlovarského – 12 učitelek (31%), Ústeckého – 3 učitelky (8%), Středočeského – 17 učitelek (44%) a z hlavního města Prahy – 5 učitelek (12%). Do výzkumu se zapojilo celkem 39 učitelek.

Graf č. 2 – Počet pedagogů 1. stupně základních škol z vybraných krajů v ČR, kteří se zúčastnili dotazníkového šetření

6.2 VÝZKUM

6.2.1 Žáci 5. tříd

Dotazníky určené pro žáky 5. tříd základních škol byly žákům předloženy přímo v jednotlivých školách. Žáci byli v rámci třídy rozděleni na dvě skupiny, které byly poučeny o vyplňování dotazníků, které jim byly rozdány. Na vyplnění dotazníku byl po dohodě s třídním učitelem vymezen maximální časový limit 20 minut pro každou skupinu žáků. V průběhu dotazníkového šetření nekladli žáci žádné další dotazy týkající se daných otázek a byli schopni dotazník vyplnit a odevzdat v době před stanoveným limitem. V závěru proběhla diskuse s žáky k tématu „Hry a činnosti ve škole v přírodě“. Sběr dotazníků z jednotlivých základních škol byl ukončen v červnu 2012, kdy bylo přistoupeno ke zpracování a vyhodnocení dotazníků.

V dotazníku pro žáky 5. tříd základních škol byly použity následující otázky, které byly zformulovány tak, aby je nebylo nutné složitým způsobem vysvětlovat.

Otázka č. 1: Byl jsi rád, že jedete se třídou do školy v přírodě?

Otázka č. 2: Hráli jste hry ve škole v přírodě?

Otázka č. 3: Bavily tě více hry v místnosti nebo venku?

Otázka č. 4: Bavily tě soutěže v družstvech?

Otázka č. 5: Bavily tě soutěže, kde jsi závodil sám za sebe?

Otázka č. 6: Líbilo se ti hra:

6a – Hledání pokladu, 6b – Vybíjená, 6c – Slepá bába, 6d – Přetahování lana, 6e – Překonávání překážek, 6f – Rybář a rybičky, 6g – Štafetové závody, 6h – Chůze po kládě, 6i – Hledání „Co do lesa nepatří?“, 6j – Táborový oheň

Otázka č. 7: Chtěl/a bys, aby se hrálo více her v přírodě?

Otázka č. 8: Máš možnost hrát hry venku i jindy, ne jen v době školy?

Předložený dotazník byl doplněn popisem pravidlem her a popisem činností uvedených v dotazníku v otázce č. 6.

Příloha č. 1 – Dotazník pro žáky 5. tříd základních škol

Příloha č. 2 – Hry a činnosti v přírodě – pravidla a popis

6.2.2 Pedagogové 1. stupně základních škol

V rámci výzkumného šetření byly elektronickou poštou rozeslány pedagogům na 1. stupni základních škol dotazníky s otázkami zaměřenými na hry a činnosti ve škole v přírodě.

Otázky použité v dotazníku pro pedagogy:

Otázka č. 1: Jezdíte pravidelně s dětmi do školy v přírodě?

Otázka č. 2: Vytváříte si sám/a individuální plán her a činností pro školy v přírodě?

Otázka č. 3: Připravujete pro každou školu v přírodě nové hry a činnosti?

Otázka č. 4: Upřednostňujete osobní aktivní účast při hrách a činnostech ve škole v přírodě?

Otázka č. 5: Používáte některou z těchto her a činností ve škole v přírodě?

5a - Hledání pokladu, 5b - Vybíjená, 5c - Slepá bába, 5d - Přetahování lana, 5e - Překonávání překážek, 5f - Rybář a rybičky, 5g - Štafetové závody, 5h - Chůze po kládě, 5i - Hledání „Co do lesa nepatří“, 5j -

Táborový oheň.

Otázka č. 6: Znáte tyto hry a činnosti?

6a – Poraněný cyklista, 6b – Hra na doktora, 6c – Trefím se?, 6d – Hu tu tu tu, 6e – Chytrá hlava, 6f – Dračí souboj, 6g – Poznávání stop, 6h – Otiskni si prst, 6ch – Hra na Tarzana, 6i – Všeználek, 6j – Loupeživí rytíři, 6k – Kdo hledá, najde!, 6l – Tetherball, 6m – Začarovaná zvířata, 6n – Slepý poutník, 6o – Lukostřelba

Otázka č. 7: Používáte některé z her a činností, které jsou uvedeny v otázce č. 6?

Otázka č. 8: Přivítal/a byste vytvořený soubor her a činností pro školy v přírodě?

Otázka č. 9: Jaké hry a činnosti ve škole v přírodě praktikujete Vy? Uveďte.

Některé zaslané dotazníky byly vráceny vyplněné zpět na e-mailovou adresu. Shromážděné dotazníky byly vyhodnoceny a pro potřeby výzkumu dále zhodnocovány.

Příloha č. 3 – Dotazník pro pedagogy na 1. stupni základních škol

Příloha č. 4 – Hry a činnosti v přírodě – pravidla a popis

6.3 VÝSLEDKY VÝZKUMU

V této části bakalářské práce jsou interpretovány výsledky výzkumu, které byly získány kvantitativní analýzou výzkumného materiálu. Výsledky výzkumu jsou uvedeny v tabulkách, slovně popsány a graficky znázorněny.

6.3.1 Žáci 5. tříd

Zpracování a vyhodnocování dotazníků probíhalo následujícím způsobem:

Vyplněné dotazníky byly od žáků z jednotlivých skupin vybírány průběžně podle ukončení vyplňování. Následně byly dotazníky shromážděny, zkontrolovány (úplnost vyplnění dotazníků a počet dotazníků). Výsledné součty kladných a záporných odpovědí byly postupně zaznamenávány do předem připravené tabulky tak, aby mohly být získány výsledné hodnoty za jednotlivé školy. Na základě těchto výsledků byly vytvořeny jednotlivé grafy.

Vyhodnocení počtu kladných a záporných odpovědí – jednotlivé školy

Otázka č.		ZŠ Moskevská		ZŠ Ukrajinská		ZŠ Kleinerova		ZŠ Unhošť	
		ANO	NE	ANO	NE	ANO	NE	ANO	NE
		počet žáků	%	počet žáků	%	počet žáků		počet žáků	%
1.	Byl jsi rád, že jedete se třídou do školy v přírodě?	48	4	67	6	44	2	63	2
2.	Hráli jste hry ve škole v přírodě?	51	1	73	0	46	0	65	0
3.	Bavily tě více hry v místnosti nebo venku?	43	9	59	14	41	5	58	7
4.	Bavily tě soutěže v družstvech?	48	4	66	7	42	4	62	3
5.	Bavily tě soutěže, kde jsi závodil sám za sebe?	49	3	67	6	39	7	57	8
6.	Líbila se ti hra:								
6a.	Hledání poklad	44	8	58	15	41	5	57	8
6b.	Vybíjená	46	6	70	3	40	6	56	9
6c.	Slepá bába	49	3	62	11	41	5	59	6
6d.	Přetahování lana	41	11	63	10	43	3	55	10
6e.	Překonávání překážek	45	7	62	11	38	8	61	4
6f.	Rybář a rybičky	45	7	65	8	43	3	60	5
6g.	Štafetové závody	48	4	63	10	37	9	58	7
6h.	Chůze po kládě	44	8	64	9	40	6	59	6
6i.	Hledání „Co do lesa nepatří?“	49	3	63	10	36	10	57	8
6j.	Táborový oheň	46	6	65	8	42	4	57	8
7.	Chtěl/a bys, aby se hrálo více her v přírodě?	50	2	62	11	40	6	58	3
8.	Máš možnost hrát hry venku i jinde, ne jen v době školy?	22	30	23	50	21	25	31	34

Tabulka č. 1 – Vyhodnocení dotazníků – jednotlivé školy

Vyhodnocení počtu kladných a záporných odpovědí – školy celkem

Otázka č.		Školy celkem	
		ANO	NE
		počet žáků	%
1.	Byl jsi rád, že jedete se třídou do školy v přírodě?	222	14
2	Hráli jste hry ve škole v přírodě?	235	1
3.	Bavily tě více hry v místnosti nebo venku?	201	35
4.	Bavily tě soutěže v družstvech?	218	18
5.	Bavily tě soutěže, kde jsi závodil sám za sebe?	214	22
6.	Líbila se ti hra:		
6a.	Hledání poklad	200	36
6b.	Vybíjená	212	24
6c.	Slepá bába	211	25
6d.	Přetahování lana	202	34
6e.	Překonávání překážek	206	30
6f.	Rybář a rybičky	213	23
6g.	Štafetové závody	206	30
6h.	Chůze po kládě	207	29
6i.	Hledání „Co do lesa nepatří?“	205	31
6j.	Táborový oheň	210	26
7.	Chtěl/a bys, aby se hrálo více her v přírodě?	210	26
8.	Máš možnost hrát hry venku i jinde, ne jen v době školy?	97	139

Tabulka č. 2 – Vyhodnocení dotazníků – školy celkem

Otázka č. 1: Byl jsi rád, že jedete se třídou do školy v přírodě?

Graf č. 3 – Vyhodnocení otázky č. 1 z dotazníku pro žáky – vyjádřeno v %

První otázka směřovala ke zjištění, zda děti jezdí rády do školy v přírodě. Formulace otázky byla pro žáky srozumitelná, žádné z dětí nemělo problém s odpovědí. Z 236 dotazovaných žáků odpovědělo 222 žáků kladně (94%) a 14 žáků záporně (6%). Z kladných odpovědí žáků je zřejmé, že žáci jezdí rádi do škol v přírodě, což dokazuje graf č. 3.

Otázka č. 2: Hráli jste hry ve škole v přírodě?

Graf č. 4 – Vyhodnocení otázky č. 2 z dotazníku pro žáky – vyjádřeno v %

Záměrem otázky bylo zjistit skutečnost, zda žáci opravdu hrají ve školách v přírodě různé hry. Výzkumem bylo zjištěno, že z celkového počtu žáků 236 uvedlo pouze 1% žáků, že hry ve škole v přírodě nehrálo. 99% kladných odpovědí ukazuje na fakt, že se hry se ve školách v přírodě opravdu hrají.

Otázka č. 3: Bavily tě více hry venku než v místnosti?

Graf č. 5 – Vyhodnocení otázky č. 3 z dotazníku pro žáky – vyjádřeno v %

Úkolem výše uvedené otázky bylo zjistit, zda žáci hrají raději hry ve venkovním prostředí než hry v místnosti. Kladně odpovědělo 201 žáků, záporně 35 žáků. Z uvedeného grafu vyplývá poměr venkovních her oproti hrám v místnosti 85% : 15%, což znamená, že převážná část dětí preferuje hry venku.

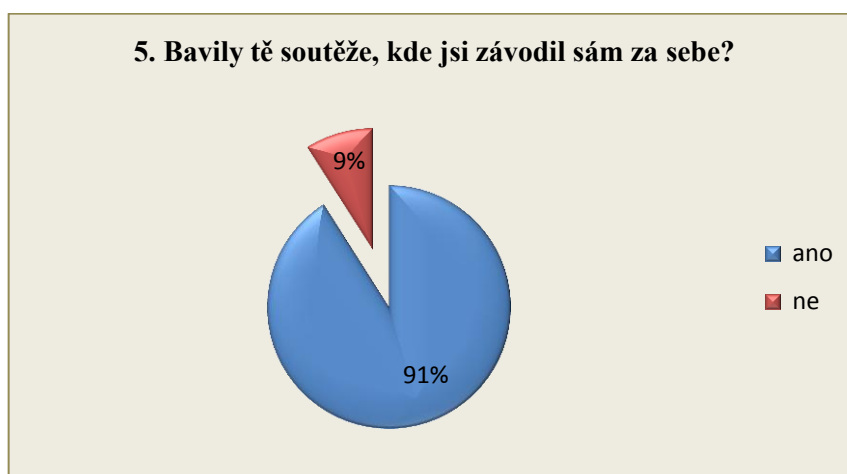
Otázka č. 4: Bavily tě soutěže v družstvech?

Graf č. 6 – Vyhodnocení otázky č. 4 z dotazníku pro žáky – vyjádřeno v %

Zvolenou otázkou byla zjišťována míra zájmu žáků o soutěže v družstvech. Z celkového počtu 236 bylo 218 (92%) kladných a 18 (8%) záporných odpovědí. Zjištěné výsledky dokazují výrazný zájem žáků o kolektivní hry.

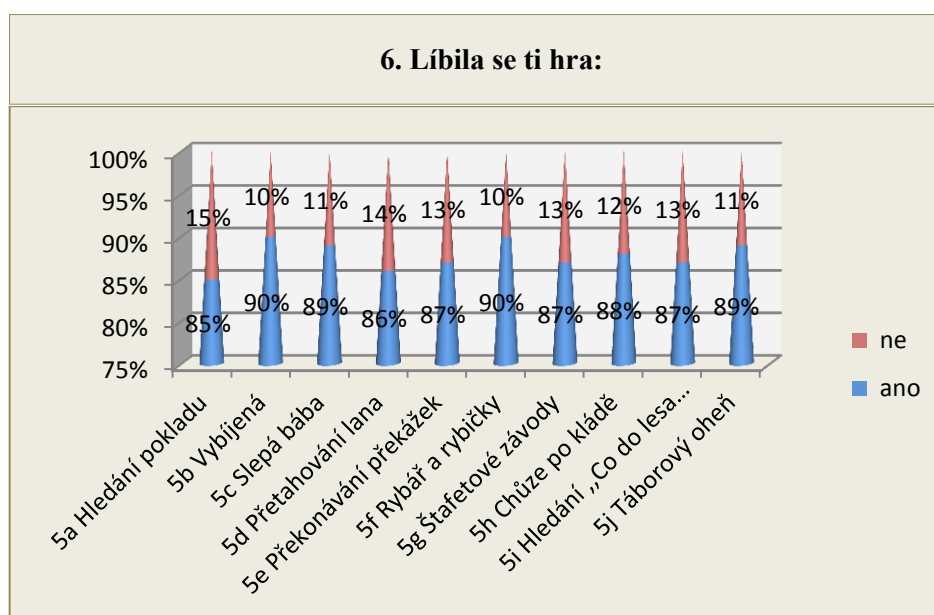
Otázka č. 5: Bavily tě soutěže, kde jsi závodil sám za sebe?

Graf č. 7 – Vyhodnocení otázky č. 5 z dotazníku pro žáky – vyjádřeno v %

Tato otázka byla záměrně podána v návaznosti na předchozí otázku č. 4, která zjišťovala míru zájmu žáků o kolektivní hry. V otázce č. 5 je naopak zjišťována míra zájmu o individuální hry. Z celkového počtu 236 žáků projevilo 214 žáků (91%) kladný zájem a 22 žáků (9%) záporný zájem o individuální hru. Získané hodnoty ukázaly pouze 9% zájem o hry jednotlivců.

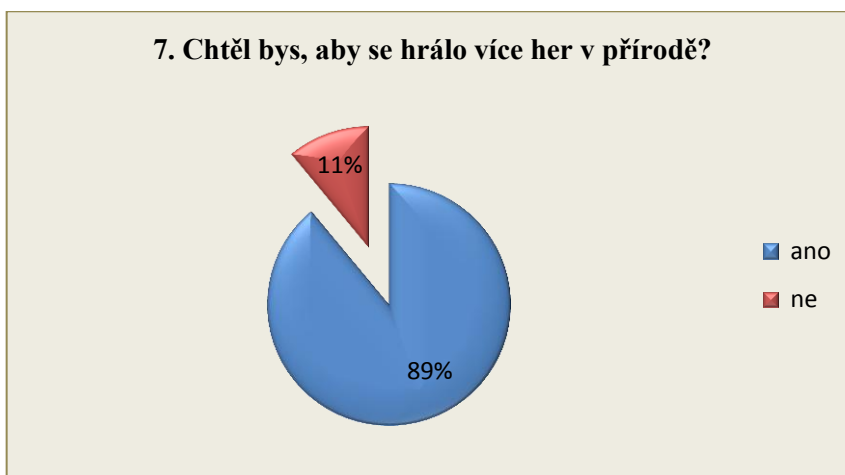
Otázka č. 6: Líbila se ti hra:

Graf č. 8 – Vyhodnocení otázky č. 6 z dotazníku pro žáky – vyjádřeno v %

V uvedené otázce byla zjišťována oblíbenost u deseti her, které byly žákům známy. Stručný popis her byl uveden v druhé části dotazníku, které byly žákům předloženy. Průměrná hodnota kladných odpovědí za všechny hry vyjádřená v procentech činí 87,8% u kladných odpovědí a 12,2% u záporných odpovědí. Jednotlivé hodnoty ke každé hře jsou podrobně a přehledně uvedeny v grafu č. 8. Z výsledků výzkumu vyplývá, že největší oblíbenost získaly pohybové hry vybíjená a rybáři a rybičky. Míra oblíbenosti u obou her činila shodně 90%. Nejméně oblíbenou hrou byla dovednostní hra Hledání pokladu s 85% oblíbenosti. Mezi ostatními hrami se neprojevil výrazný rozdíl, hodnoty kladných odpovědí se pohybovaly v rozmezí 86% - 89%.

Otázka č. 7: Chtěl bys, aby se hrálo více her v přírodě?

Graf č. 9 – Vyhodnocení otázky č. 7 z dotazníku pro žáky – vyjádřeno v %

Výsledný graf ukazuje, že 89% žáků odpovědělo, že by chtělo hrát více her v přírodě, 11% žáků odpovědělo, že nemá zájem o rozšíření her v přírodě. Z celkového počtu 236 žáků tedy odpovědělo 210 žáků kladně a 26 žáků záporně.

Otázka č. 8: Máš možnost hrát hry venku i jindy, než jen v době školy?

Graf č. 10 – Vyhodnocení otázky č. 8 z dotazníku pro žáky – vyjádřeno v %

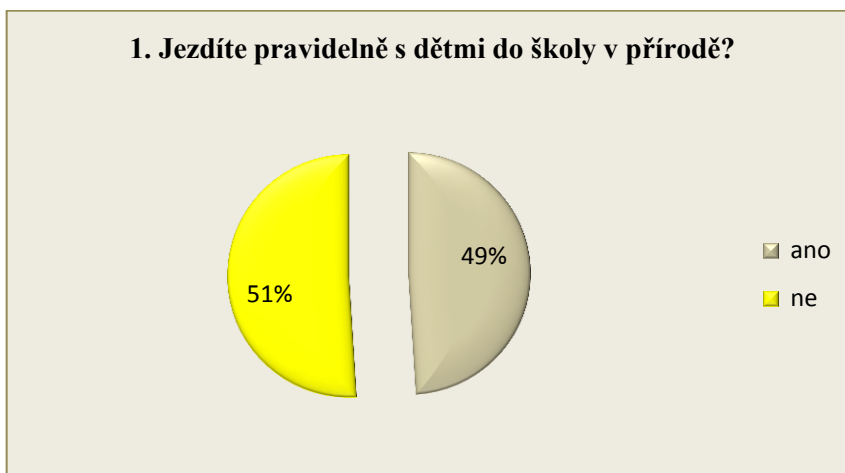
Výsledky z odpovědí z otázky č. 8 jsou překvapující tím, že většina žáků odpověděla, že nemá možnost hrát si venku mimo školní vyučování. Kladně odpovědělo pouze 97 žáků (41%) a záporně 139 žáků (59%).

6.3.2 Pedagogové 1. stupně základních škol

Zpracování a vyhodnocování dotazníků probíhalo následujícím způsobem.

Navracené dotazníky od pedagogů (dále jen učitelek) z jednotlivých škol byly shromážděny, zkontrolovány a postupně vyhodnocovány. Výsledné součty kladných a záporných odpovědí byly sečteny a na základě těchto výsledných hodnot byly vytvořeny jednotlivé grafy.

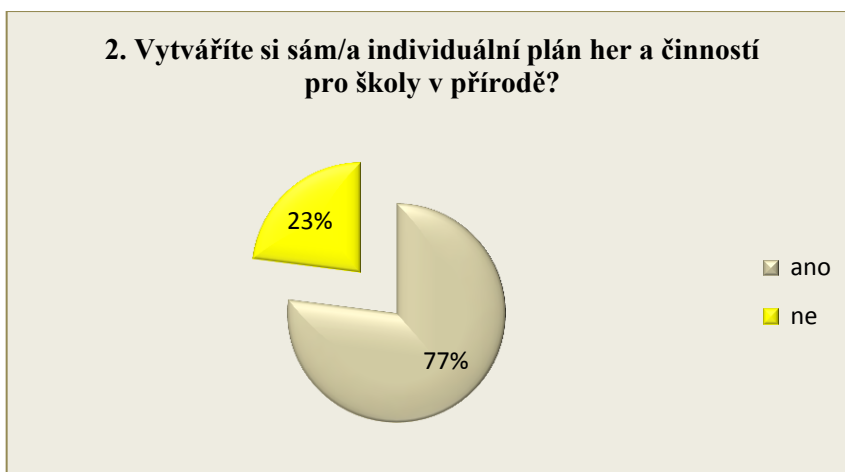
Otázka č. 1: Jezdíte pravidelně s dětmi do školy v přírodě?

Graf č. 11 – Vyhodnocení otázky č. 1 z dotazníku pro učitele – vyjádřeno v %

Z daných výsledků vyplývá, že do školy v přírodě jezdí pravidelně z celkového počtu 39 učitelek, které se zúčastnily výzkumu, 19 učitelek (49%) a zbylých 20 učitelek (51%) pravidelně do školy v přírodě nejedí.

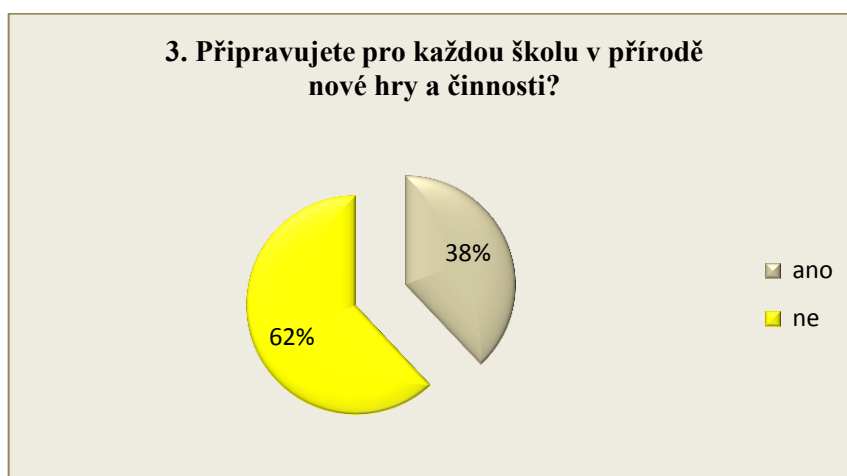
Otázka č. 2: Vytváříte si sám/a individuální plán her a činností pro školy v přírodě?

Graf č. 12 – Vyhodnocení otázky č. 2 z dotazníku pro učitele – vyjádřeno v %

Z uvedeného grafu je patrné, že většina učitelek si sama vytváří individuální plán her a činností pro školy v přírodě. Z dotazovaných 39 učitelek odpovědělo 30 učitelek (77%) kladně a 9 učitelek (23%) záporně.

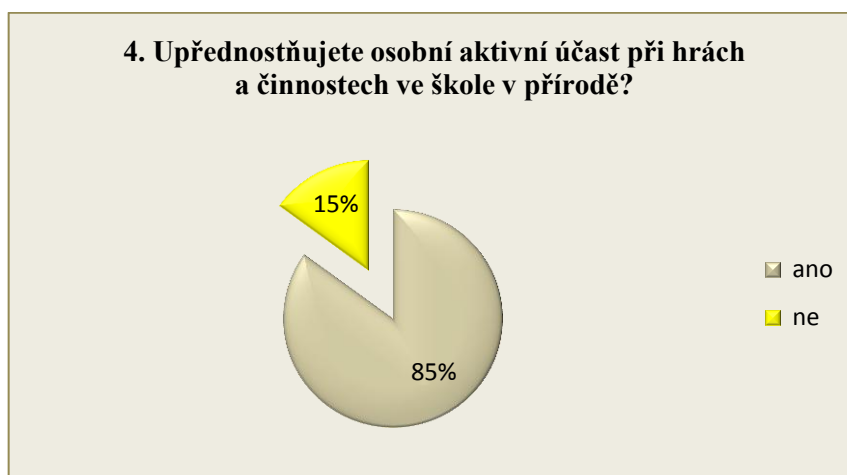
Otázka č. 3: Připravujete pro každou školu v přírodě nové hry a činnosti?

Graf č. 13 – Vyhodnocení otázky č. 3 z dotazníku pro učitele – vyjádřeno v %

Záměrem otázky bylo zjistit, zda učitelky obměňují hry a činnosti určené pro školy v přírodě nebo používají stále stejné hry a činnosti. 24 učitelek (62%) z celkového počtu 39 učitelek uvedlo, že nové hry a činnosti pro školu v přírodě nepřipravují. 15 učitelek (38%) se přípravou nových a her činností zabývá.

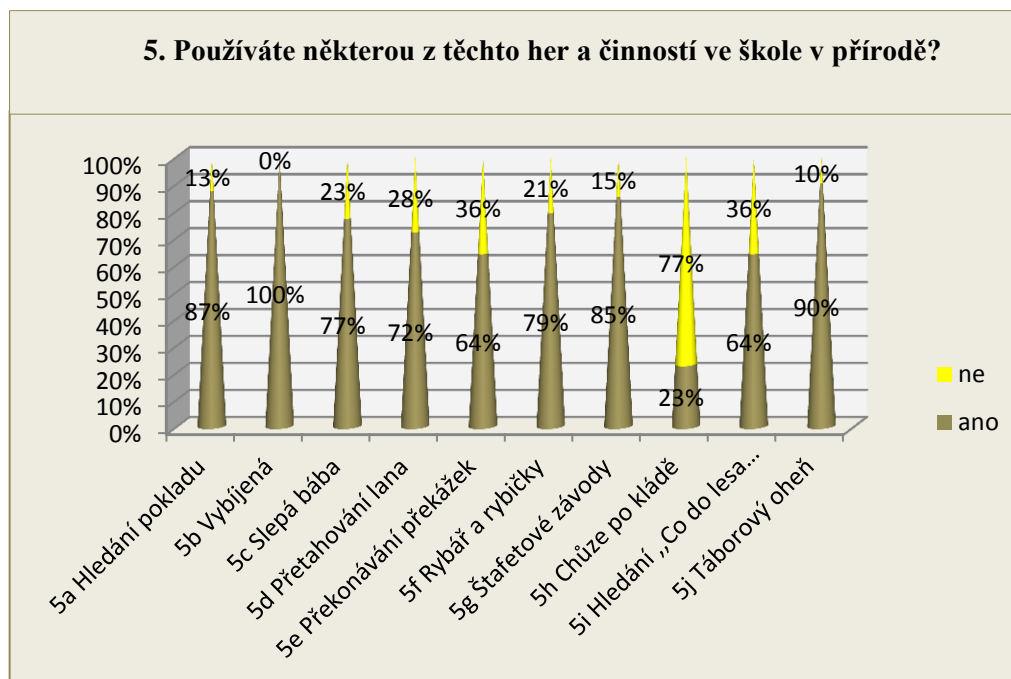
Otázka č. 4: Upřednostňujete osobní aktivní účast při hrách a činnostech ve škole v přírodě?

Graf č. 14 – Vyhodnocení otázky č. 4 z dotazníku pro učitele – vyjádřeno v %

Zvolenou otázkou byla zjišťována míra aktivní osobní účasti při hrách a činnostech ve škole v přírodě. Z 39 učitelek uvedlo 33 učitelek (85%), že se osobně aktivně zapojuje do her a činností ve škole v přírodě. Pouze 6 učitelek (15%) má přístup pasivní.

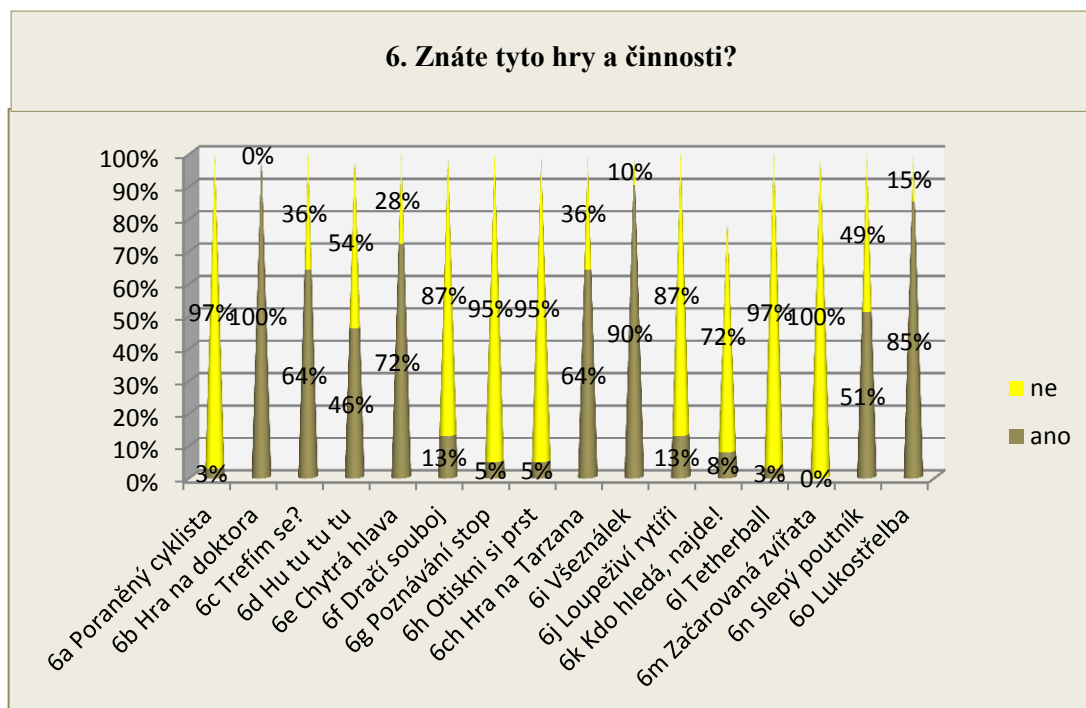
Otázka č. 5: Používáte některou z těchto her a činností ve škole v přírodě?

Graf č. 15 – Vyhodnocení otázky č. 5 z dotazníku pro učitele – vyjádřeno v %

Otázkou bylo zjišťováno, které hry a činnosti učitelky ve školách v přírodě preferují z uvedeného výčtu her a činností. Stručný popis her byl součástí zaslaného dotazníku. Z výsledků výzkumu jednoznačně vyplynulo, že nejpoužívanější hrou ve škole v přírodě je vybijená. Všechny 39 učitelek (100%) používá tuto hru ve škole v přírodě. Naopak nejméně užívanou činností ve škole v přírodě je chůze po kládě, jak uvedlo 30 učitelek (77%). Pouze 9 učitelek (23%) tuto činnost ve škole v přírodě praktikuje. Jak vyplývá z grafu č. 15, ostatní hry a činnosti používají ve škole v přírodě téměř všechny učitelky.

Otázka č. 6: Znáte tyto hry a činnosti?

Graf č. 16 – Vyhodnocení otázky č. 6 z dotazníku pro učitele – vyjádřeno v %

U otázky zjišťující znalost učitelek uvedených her v dotazníku jsou výsledky z výzkumu výrazně rozdílné. Ukázalo se, že z nabídnutých her a činností je nejznámější hrou „Hra na doktora“ (100%), kterou zná všech 39 učitelek. Naopak absolutní neznalost byla prokazatelně u hry „Začarovaná zvířata“. Opět 39 učitelek (100%). Další hry „Poraněný cyklista“ a „Tetherball“ – 38 učitelek (97%), „Poznávání stop“ a „Otiskni si prst“ – 37 (95%) byly pro většinu učitelek neznámými hrami a činnostmi. Znalost zbylých uvedených her je přehledně znázorněna v grafu č. 16.

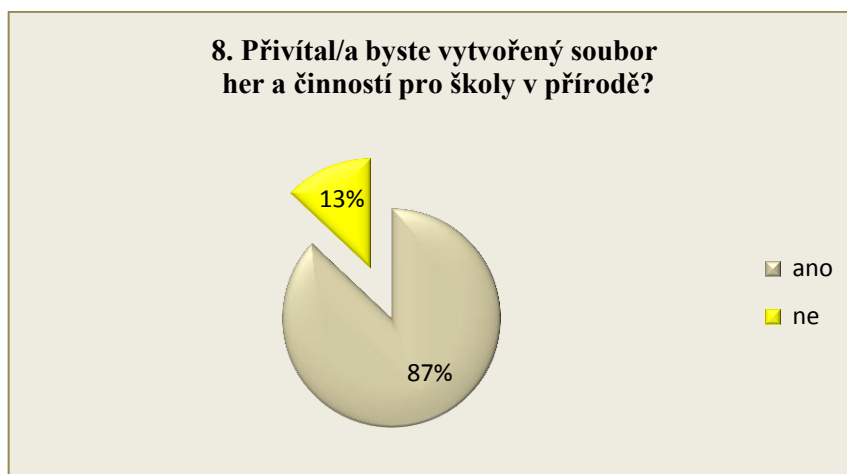
Otázka č. 7: Používáte některé z her a činností, které jsou uvedeny v otázce č. 6?

Graf č. 17 – Vyhodnocení otázky č. 7 z dotazníku pro učitele – vyjádřeno v %

Z odpovědí na otázku č.7 je patrné, že hry a činnosti uvedené v dotazníku bývají zahrnuty do programů škol v přírodě. Všech 39 učitelek (100%) se vyjádřilo kladně k otázce, zda používají dané hry a činnosti.

Otázka č. 8: Přivítal/a byste vytvořený soubor her a činností pro školy v přírodě?

Graf č. 18 – Vyhodnocení otázky č. 8 z dotazníku pro učitele – vyjádřeno v %

Z vytvořeného grafu vyplynulo, že zájem učitelek o vytvořený soubor her a činností je značný, neboť pouze 5 učitelek (13%) zaujalo záporný postoj k přijmutí souboru, zatímco 34 učitelek (87%) by vytvořený soubor přivítalo.

Otázka č. 9: Jaké hry a činnosti ve škole v přírodě praktikujete Vy?

Některé učitelky nechaly uvedenou otázku nevyplněnou, jiné učitelky uvedly nejen běžně známé hry a činnosti, jako jsou: kopaná, badminton, šipkovaná, stavění z přírodních materiálů, na honěnou, sochy, přehazovaná, přetahování lana, táborový oheň, stezka odvahy, ale i hry méně známé, např. „Kytlický slavík – nejlepší zpěvák/zpěvačka“, „Správný turista“, „Fair play chlapec/dívka“.

6.4 ZÁSObNÍK HER A ČINNOSTÍ

Zásobník her a činností byl sepsán na základě dlouholeté praxe s prací s dětmi různých věkových kategorií v různém prostředí (školy, zdravotnického kroužku, školy v přírodě, kroužku atletiky, z dětských táborů i pořádání různých akcí pro děti). Dokumentace a fotografie doplňující zásobník byly pořízeny při realizaci školy v přírodě. Zásobník může být využit pedagogy ve školách v přírodě.

Sepsané hry a činnosti jsou určeny pro děti mladšího školního věku. Skupinou je třída žáků, kteří mohou být rozděleni do družstev dle potřeby jednotlivých her a činností. Pomůcky pro hry a činnosti se používají dle fantazie a přístupu pedagogů a žáků. Mohou být zakoupeny, vyrobeny, u některých her a činností nemusí být používány vůbec, děti si je při hrách mohou představovat (pomyslný volant – děti točí „jako volantem“) či mohou být slovně vyjádřeny (Pozor! Svítí červená!). Hry a činnosti nejsou časově omezeny, jsou začaty, hrány a dohrány. Někdy dříve, někdy později. Záleží nejen na těch, kdo je plánují, ale i na těch, kdo se jich zúčastňují. Každá hra a činnost ve škole v přírodě má být radostí, a proto je potřeba nechat si „časový prostor“ pro jejich realizaci.

Před započítím každé hry a činnosti je nutné, aby měl pedagog dobrou znalost prostředí, ve kterém hry a činnosti budou realizovány. Děti musí být seznámeny nejen s pravidly hry a činnosti, ale i s pravidly chování při hře a pohybu v přírodě.

Pro dotvoření obrazu o hrách a činnostech v přírodě je do příloh vložen deník praxe ze školy v přírodě a popis dvou her, ve kterých byla využita dramatická výchova - „Poraněný cyklista“ a „Pozdní příjezd autobusu“, které byly psány formou seminární práce pro účely studia na UK Praha.

Příloha č. 5 – Seminární práce „Poraněný cyklista“

Příloha č. 6 – Seminární práce „Pozdní příjezd autobusu“

Příloha č. 7 – Deník praxe

6.4.1 Poraněný cyklista

Využití dramatické výchovy ve hře. Nenásilná forma přípravy dětí do života. Vhodné použít při problémech ve skupině (šikana, závadové chování u dítěte apod.) nebo jen pro radost.

Vzhledem k tomu, že u této hry je možné obměňovat příběh hry, je zde uveden nejen popis hry „Poraněný cyklista“, ale i popis hry jako takové.

Hra obecně:

Jedná se o hru, kdy si děti vyberou příběh, který v průběhu hry vypravuje zvolený vypravěč, zatímco ostatní děti daný příběh přímo hrají.

Postup:

- **příprava kartiček** - papírové kartičky s tématy jednotlivých her a popisem příběhu, kartičky mohou být uloženy v krabici, v sáčku, v klobouku...
- **téma hry** – zvolí osobně pedagog nebo ve spolupráci s dětmi (výběr běžných situací v životě, pohádka, příběh z knih...)
- **příprava pomůcek** dle obsahu a zaměření hry a dle fantazie zúčastněných – běžné pomůcky pro práci s dětmi (papír, nůžky, lepidlo, barvy...), staré oblečení, věci z běžného života, přírodniny
- **rozdělení rolí** – hlavní vypravěč a ostatní role, pedagog nebo vybrané dítě přečte příběh, který je napsán na kartičce a děti si vyberou role, příp. role určí pedagog podle osobní znalosti dětí a cíle, který sleduje touto hrou (případné cíle: zapojit neaktivní dítě do kolektivu, snížit pozici určitého dítěte v kolektivu nebo naopak, zmapovat fungování kolektivu...)
- **hra**

- **diskuse s dětmi** – řeší se různé situace z příběhu, hodnotí se, co bylo správné a co ne, jak by se zachovaly druhé děti v dané situaci, opakují se poznatky získané při výchovách ve škole
- **shrnutí hry a ponaučení**

Poraněný cyklista

Pomůcky:

- k této hře stačí pouze červené, oranžové a zelené kolečko o průměru 15 cm, které jsme si vyrobili z barevného papíru (světla semaforu) neb o trička či jiné oblečení v těchto barvách
- je možné přidat staré oblečení (pláště, šátky, klobouk, helma...), věci z běžného života (mobil, kolečko od kočárku – volant), zdravotnické pomůcky, přírodní materiály (šiška místo mobilu, spletené větvičky místo volantu...)

Příběh:

Dítě jede na kole, vjede do křižovatky na zelený signál na semaforu, ale protože řidič nedává pozor, dítě srazí. Probíhá řešení situace: kolemjdoucí poskytnou dítěti první pomoc, volají záchrannou službu, policii atd.

Hra:

Samotná hra začíná vyprávěním vypravěče (Filip jede na kole, přijíždí ke křižovatce a zpívá si...). Mezi jeho vyprávěním děti, které si rozdělily další role (cyklista, řidič vozidla, kolemjdoucí, záchranáři, policisté, světla na semaforu), příběh přehrávají... Hru zakončuje vypravěč ukončením vyprávění. Po skončení hry probíhá diskuse s dětmi, při které děti hodnotí hru, co je bavilo – nebavilo, co se jim nejvíce líbilo – nelíbilo, opakují se telefonní čísla 150, 155, 156, 158, základy první pomoci, vybavení kola, ochranné pomůcky při jízdě na kole, chování účastníků silničního provozu apod.

6.4.2 Začarovaná zvířata

Pomůcky: předem připravené otázky kouzelníka

Hra:

Ze skupiny dětí je vybrán „kouzelník“, který poodejde stranou a připraví si kartičky s otázkami, které si přečte. Zbylé děti si rozdělí role zvířat. Kouzelník se vrátí a promluví na „zvířata“: „Milá zvířata, jsem mocný kouzelník a dovedu všelijaké čáry. Vím, že jste u lidí nespokojeni, chtěli byste také umět mluvit, bydlet v krásných domech místo ve chlívech, jíst u stolu a sedávat v křeslech. Já to vaše přání splním, ale musíte mi slíbit naprostou poslušnost. Kdo můj příkaz poruší, toho potrestám.“ Poté začne klást kouzelník zvířatům různé otázky a pokud se zeptá slovem „Můžeš..“, mohou zvířata odpovědět lidským hlasem. Pokud se tak nezeptá, použijí zvířata zvířecí slova (haf, bée..). Pokud je kouzelník šikovný, může se ptát různých zvířat najednou. Hra se může zrychlovat. Zvíře, které se splete v odpovídání, dostává trestný bod. V závěru jsou body sečteny a zvíře, které má nejvíce trestných bodů, splní úkol, který mu zadá kouzelník.

Tato hra je velmi oblíbená i u starších dětí, studentů a dokonce i u dospělých, neboť je velmi zábavná.

6.4.3 Hu tu tu tu

Pomůcky: lano či jiná pomůcka vymezující hrací pole

Děti jsou rozděleny do dvou skupin. V prostoru jsou vymezena dvě hrací pole. Děti ze skupiny postupně nebo v určeném počtu vybíhají do pole protihráče, kde mají za úkol chytit protihráče. Na hranici – před vstupem do pole protihráče - se dítě musí nadechnout a na při výdechu říkat HU TU TU TU.... Dítě se smí pohybovat v poli protihráče pouze po dobu výdechu a musí si dát pozor, aby nebylo samo chyceno, neboť poté hru končí. Vyhrává skupina, která „uloví“ více protihráčů.

6.4.4 Chytrá hlava

Pomůcky: sepsaná říkadla, básničky...

V prostoru jsou vytvořena stanoviště (počet dle uvážení pedagoga). Na každém stanovišti jsou uloženy obálky s různými říkadly, která si mají děti zapamatovat. Děti jsou rozděleny do skupin. Vyhrává skupina, která se co nejdříve naučí všechna říkadla a řekne je pedagogovi, který si zapisuje body za jednotlivé skupiny. Čím více jsou úkoly složitější, tím více je zajímavější hra.

Ukázky:

Aka fuka fundeluka,	Á bú tatarú
funde káve keven duk,	silve burve karvarú
ak fuk fundeluk	silve burve karvarika
funde káve keven duk.	buma straka princ

6.4.5 Dračí souboj

Pomůcky: dračí ocas (šátek, pásek, provázek...)

Děti jsou rozděleny do počtu dvou, tří a více dětí. Každá skupina utvoří „vláček“. Poslední z dětí si zastrčí za kalhoty „ocas“ a ze skupiny se stane „drak“. Cílem hry je sebrat ostatním skupinám jejich ocasy. Děti se při tom nesmí rozpojit.

6.4.6 Tetherball

Pomůcky: vyšší kůl nebo strom v okolí, látkový sáček, do kterého se vejde míček na tenis, míček, provázek, páčky (prkýnka na krájení potravin apod.)

Hrají vždy dvě děti. Míček v sáčku je připevněn ke kůlu. Děti stojí proti sobě, kůl je uprostřed. Cílem hry je dostat míček v sáčku na soupeřovu stranu pomocí páčky. Hra končí, když se sáček s míčkem omotá okolo kůlu. Vyhrává dítě, kterému se podařilo sáček s míčkem omotat okolo kůlu.

6.4.7 Vykopávání brambor

Pomůcky: papírové koule, klacky (hůlky, obaly od zářivek apod.), lano

V prostoru je vyznačeno pole, po kterém jsou poházené brambory (koule). Děti jsou rozděleny do dvou skupin – hlídače a děti, které chtějí brambory z pole sebrat. Tyto děti se snaží pomocí motyček (klacků) odkutálet brambory z pole ven. Musejí při tom dávat pozor na hlídače, kteří se snaží brambory vrátit zpět na pole. Konec hry určuje pedagog nebo děti samy.

7 DISKUSE

K získání poznatků důležitých pro výzkumnou část bakalářské práce s tématem „Hry a činnosti ve škole v přírodě“ byl použit kvantitativní výzkum. Vzhledem k tomu, že bylo potřeba získat velké množství informací od žáků a učitelek základních škol, byla zvolena dotazníková metoda a částečná diskuse. V dotazníku byla použita kombinace otevřených a uzavřených otázek s preferencí otázek dichotomických.

Záměrem otázek v dotazníku pro žáky bylo zjistit přístup žáků k hrám a činnostem ve škole v přírodě, jejich požadavky na hry a činnosti a jak vnímají žáci tyto aktivity. U učitelek byla sledována míra zájmu o hry a činnosti, jejich přímé zapojení do aktivit ve škole v přírodě a osobní znalost a zkušenost s hrami a činnostmi.

Kvantitativní výzkum byl pro splnění cílů bakalářské práce dostačující. Pro hlubší poznání problematiky přístupu žáků a učitelek k hrám a činnostem ve škole v přírodě by však bylo přínosné provázat výzkum kvantitativní s výzkumem kvalitativním s použitím metody pozorování, diskuse a rozhovoru, nejlépe přímo ve škole v přírodě při pořádání her a činností. Rozšířeným výzkumem by bylo směřováno k hlubšímu pochopení přání žáků, jejich schopností a fyzických možností, což by mohlo vést v praxi ke zkvalitnění přípravy programů pro školy v přírodě, součástí kterých by se mohly stát různé zásobníky her.

Hypotéza č. 1 : Předpokládám, že většina dětí má zájem o pohybové aktivity a hry v rámci školy v přírodě.

První hypotézu práce potvrzují. Ze získaných odpovědí na otázky č. 1, 3, 4, 5, 6, 7 z dotazníku pro žáky vyplývá, že děti nejenomže jezdí rády do škol v přírodě, ale baví je hrát hry a provádět činnosti v přírodě, soutěžit individuálně i v družstvech a přivítaly by větší nabídku činností. Celkově převládal velký zájem o pohybové aktivity.

Hypotéza č. 2 : Předpokládám, že děti preferují více hry kolektivní oproti hrám individuálním.

Rovněž hypotézu č. 2 potvrzují. S touto hypotézou souvisely otázky z dotazníku pro žáky č. 4 a 5, v kterých děti odpovídaly na otázky, zda rády soutěží v kolektivu nebo samy za sebe. Poměr odpovědí je téměř vyrovnaný, kolektivní hry raději hraje 92% dětí oproti 91% dětí, které upřednostňují hry individuální.

Hypotéza č. 3 : Předpokládám, že děti vyžadují zařazení většího množství her a činností v rámci školy v přírodě.

Hypotézu na základě výzkumného šetření, konkrétně otázky č. 7, potvrzují. Jak již bylo uvedeno v hypotéze č. 1, děti by měly zájem o rozšíření programu pro školy v přírodě o nové hry a činnosti. Většina dětí (89%) by chtěla hrát více her v přírodě. Pouze 11% dětí nemá o další hry zájem.

Hypotéza č. 4 : Předpokládám, že děti nejvíce zaujme hra „Hledání pokladu“.

Tento předpoklad se nepotvrdil, proto tuto hypotézu na základě výzkumného šetření vyvracím. Z výsledků výzkumu vyplynula 90% oblíbenost sportovní hry „Vybíjená“, kdežto hra „Hledání pokladu“ získala 85% a byla překvapivě dětmi nejméně oblíbenou hrou.

Hypotéza č. 5 : Předpokládám, většina pedagogů má zájem podílet se na programu škol v přírodě.

Hypotézu č. 5 potvrzují. Odpovědi na otázky č. 2, 4, 5, 6, 7, 8, 9 jasně ukazují, že většina pedagogů vytváří individuální plán her a činností ve škole v přírodě, upřednostňuje aktivní účast při hrách a činnostech ve škole v přírodě, používá většinu uvedených her a činností v otázce č. 5, zná některé z her a činností uvedených v otázce č. 6 a přivítala by vytvořený soubor her a činností. Z výsledků výzkumu vyplývá, že se pedagogové zajímají o školy v přírodě, podílejí se na přípravě programu škol v přírodě a sami používají různé hry a činnosti.

Hypotéza č. 6 : Předpokládám, že pedagogové uvítají vytvořený zásobník her a činností pro školy v přírodě.

I hypotézu č. 6 potvrzují. Z vyhodnocených kladných a záporných odpovědí u otázky č. 8 vyplynulo, že pedagogové by přivítali vytvořený zásobník her a činností pro školy v přírodě.

8 ZÁVĚRY

Cílem bakalářské práce bylo zjistit, jaké hry a činnosti jsou nejčastěji užívány ve školách v přírodě, jak jsou tyto činnosti reflektovány dětmi a pedagogy a vytvořit zásobník her a činností. Pro zpracování a formulaci závěrů bylo nutné s použitím kvantitativního výzkumu a metody dotazníkového šetření získat vědecké poznatky. Z dotazníků, kde byly formulovány otázky ve vztahu k hypotézám a cílům práce, byly získány odpovědi pro statistické vyhodnocení. Dotazníkové šetření bylo směřováno na dvě skupiny respondentů, kterými byly děti 5. tříd a učitelky 1. stupně základní školy.

Z komparací údajů z dotazníků vyplývá, že děti projevují zájem o hry a činnosti v přírodě. Preferovány jsou hlavně kolektivní hry sportovního charakteru. Překvapivým

zjištěním je skutečnost, že 59% žáků uvedlo, že nemá možnost hrát hry jindy, než jen v době školy.

Z dotazníkového šetření u pedagogů bylo zjištěno, že pouze 23 % dotazovaných učitelek vytváří individuální plán her a činností pro školy v přírodě. Učitelky ve školách v přírodě se v 85% aktivně účastní her a činností. Ve školách v přírodě jsou nejčastěji používány obecně známé hry. Důležitým zjištěním bylo, že 87% dotazovaných učitelek by přivítalo vytvoření souboru her a činností, který by byl používán v rámci školy v přírodě. Pozitivním zjištěním bylo, že děti mají zájem o kolektivní hry, které jsou významným prostředkem prevence sociálně patologických jevů.

Domnívám se, že cíle bakalářské práce byly splněny. Lze konstatovat, že vhodně zvolenou hrou, pozitivní motivací a kvalitní přípravou pedagoga je možné dosáhnout lepších výsledků ve výchově.

Bakalářská práce by mohla být přínosem nejen pro studenty pedagogických fakult a začínající pedagogy, ale i pro pedagogy s praxí, kteří pořádají pro žáky školy v přírodě nebo jiné akce. Vytvořený zásobník her a činností je doplněn deníkem praxe ze školy v přírodě, v němž jsou uvedeny a fotograficky dokumentovány další možné hry a činnosti z již realizované školy v přírodě. Zásobník i deník se mohou stát předlohou pro zpracování dalších zásobníků her a činností a deníků praxí.

9 SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

Literatura

1. ČÁP, J., MAREŠ, J. *Psychologie pro učitele*. Praha: Portál, 2001, ISBN 80-7178-463-8.
2. HANUŠ, R., JIRÁSEK, I. *Výchova v přírodě*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 1996.
3. HANUŠ, R., CHYTILOVÁ, L. *Zážitkové pedagogické učení*. Praha: Grada Publishing, 2009, ISBN 978-80-247-2816-2.
4. HARTL, P., HARTLOVÁ, H. *Psychologický slovník*. Praha: Portál, 2009, ISBN 978-80-7367-569-1
5. HELUS, Z. *Dítě v osobnostním pojetí*. 2. rozpracované a rozšířené vyd., Praha: Portál, 2009, ISBN 978-80-7367-628-5.
6. KOLEKTIV AUTORŮ. *85 her pro zlepšení kondice dětí*. Praha: Portál, 1997, ISBN 80-7178-177-0.
7. KOLEKTIV AUTORŮ. *Pedagogický slovník*. Praha: Portál, 2009, ISBN 80-7367-647-8.
8. KOŤÁTKOVÁ, S. *Hry v mateřské škole v teorii a praxi*. Praha: Grada, 2005, ISBN 80-247-0852-3.
9. KREJČÍŘOVÁ, D., LANGMEIER, J. *Vývojová psychologie*. Praha: Grada, 2006, ISBN 978-80-247-1284-0.
10. KRÁLÍČEK, J., KOVÁČIK, J. *Škola v přírodě*. Bratislava: Slovenské pedagogické nakladatelství, 1964.
11. MATĚJČEK, Z. *Rodiče a děti*. 1. vyd., Praha: Avicenum, zdravotnické nakladatelství, 1986, ISBN 08-011-86.
12. NEUMANN, J. *Turistika a sporty v přírodě*, Praha: Portál, 2000, ISBN 80-71-7178-391-9.

13. PERIČ, T. *Sportovní příprava dětí*. 2. upravené vydání, Praha: Grada, 2012, ISBN 978-80-247-4218-2.
14. PRŮCHA, J., WALTEROVÁ, E., MAREŠ, J. *Pedagogický slovník*. 7. aktualizované a rozšířené vyd., Praha: Portál, 2013, ISBN 978-80-262-0403-9.
15. SEDLÁČKOVÁ, D. *Rozvoj zdravého sebevědomí žáka*. Praha: Grada, 2009, ISBN 978-80-247-2685-4.
16. ŠIMÍK, O. *Základy seznamování s přírodou a společností*. Ostravská univerzita v Ostravě, 2007, Pedagogická fakulta, ISBN 978-80-7368-490-7.
17. TÁBORSKÝ, F. *Sportovní hry: sporty známé i neznámé. Základní pravidla – organizace – historie*. Praha: Grada, 2004, ISBN 80-247-0875-2.
18. UHERKOVÁ, L. *Zimní škola v přírodě jako součást školního vzdělávacího programu na 1. stupni základní školy*. Brno: PdF MU, 2006.
19. VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie. Dětství, dospělost a stáří*. Praha: Karolinum, 2012, ISBN 978-80-246-2153-1.
20. WORM, M. *Realizace vybraných zdravotních pohybových aktivit na letní škole v přírodě v Jeseníkách se zaměřením na základní školy praktické*. Brno: PdF MU, 2011.
21. ZAPLETAL, M. *Hry v přírodě*. Praha: Olympia, 1987. ISBN 27-003-87.

Internetové zdroje

22. HUBLOVÁ, P. *Didaktická hra a její význam ve vyučování*. 2011 [online]. [cit. 2014-09-08]. Dostupné z www.clanky.rvp.cz/clanek/o/z/13271/DIDAKTICKA-HRA-A-JEJI-VYZNAM-VE-VYUCOVANI.html/.
23. *Zákony pro lidi*. 2014 [online]. [cit. 2014-06-10]. Dostupné z <http://www.zakonyprolidi.cz/>.
24. *Úmluva o právech dítěte* [online]. [cit. 2015-02-15]. Dostupné z <http://www.osn.cz/dokumenty-osn/soubory/umluva-o-pravech-ditete.pdf>

Seznam tabulek a grafů

Tabulky

Tabulka č. 1: Vyhodnocení dotazníků – jednotlivé školy, s. 48

Tabulka č. 2: Vyhodnocení dotazníků – školy celkem, s. 49

Grafy

Graf č. 1: Počet žáků 5. tříd v jednotlivých základních školách, kteří se zúčastnili dotazníkového šetření, s. 44

Graf č. 2: Počet pedagogů 1. stupně základních škol z vybraných krajů v ČR, kteří se zúčastnili dotazníkového šetření, s. 45

Graf č. 3: Vyhodnocení otázky č. 1 z dotazníku pro žáky – vyjádřeno v %, s. 49

Graf č. 4: Vyhodnocení otázky č. 2 z dotazníku pro žáky – vyjádřeno v %, s. 50

Graf č. 5: Vyhodnocení otázky č. 3 z dotazníku pro žáky – vyjádřeno v %, s. 51

Graf č. 6: Vyhodnocení otázky č. 4 z dotazníku pro žáky – vyjádřeno v %, s. 51

Graf č. 7: Vyhodnocení otázky č. 5 z dotazníku pro žáky – vyjádřeno v %, s. 52

Graf č. 8: Vyhodnocení otázky č. 6 z dotazníku pro žáky – vyjádřeno v %, s. 52

Graf č. 9: Vyhodnocení otázky č. 7 z dotazníku pro žáky – vyjádřeno v %, s. 53

Graf č. 10: Vyhodnocení otázky č. 8 z dotazníku pro žáky – vyjádřeno v %, s. 54

Graf č. 11: Vyhodnocení otázky č. 1 z dotazníku pro učitele – vyjádřeno v %, s. 55

Graf č. 12: Vyhodnocení otázky č. 2 z dotazníku pro učitele – vyjádřeno v %, s. 55

Graf č. 13: Vyhodnocení otázky č. 3 z dotazníku pro učitele – vyjádřeno v %, s. 56

Graf č. 14: Vyhodnocení otázky č. 4 z dotazníku pro učitele – vyjádřeno v %, s. 56

Graf č. 15: Vyhodnocení otázky č. 5 z dotazníku pro učitele – vyjádřeno v %, s. 57

Graf č. 16: Vyhodnocení otázky č. 6 z dotazníku pro učitele – vyjádřeno v %, s. 58

Graf č. 17: Vyhodnocení otázky č. 7 z dotazníku pro učitele – vyjádřeno v %, s. 59

Graf č. 18: Vyhodnocení otázky č. 8 z dotazníku pro učitele – vyjádřeno v %, s. 59

10 PŘÍLOHY

Seznam příloh

- Příloha č. 1: Dotazník pro žáky 5. tříd základních škol, s. 73
- Příloha č. 2: Hry a činnosti v přírodě – pravidla a popis, s. 74
- Příloha č. 3: Dotazník pro pedagogy na 1. stupni základních škol, s. 80
- Příloha č. 4: Hry a činnosti v přírodě – stručně, s. 82
- Příloha č. 5: Seminární práce „Poraněný cyklista“, s. 83
- Příloha č. 6: Seminární práce „Pozdní příjezd autobusu“, s. 86
- Příloha č. 7: Deník praxe, s. 88

Příloha č. 1

Příloha č. 1 – DOTAZNÍK PRO ŽÁKY 5. TŘÍD ZŠ

Číslo otázky	Otázka	ANO	NE
1.	Byl jsi rád, že jedete se třídou na školu v přírodě?		
2.	Hráli jste hry na škole v přírodě?		
3.	Bavily tě více hry v místnosti nebo venku?		
4.	Bavily tě soutěže v družstvech?		
5.	Bavily tě soutěže, kde jsi závodil sám za sebe?		
6.	Líbila se ti hra:		
6a.	Hledání pokladu		
6b.	Vybíjená		
6c.	Slepá bába		
6d.	Přetahování lana		
6e.	Překonávání překážek		
6f.	Rybář a rybičky		
6g.	Štafetové závody		
6h.	Chůze po kládě		
6ch.	Hledání „Co do lesa nepatří“		
6i.	Táborový oheň		
7.	Chtěl bys, aby se hrálo více her v přírodě?		
8.	Máš možnost hrát hry venku i jindy, než jen se školou?		

Příloha č. 2 – HRY A ČINNOSTI V PŘÍRODĚ – pravidla a popis

1. HLEDÁNÍ POKLADU

Počet hráčů: neomezen.

Věková kategorie: neomezena.

Časová dotace: 90 minut.

Pomůcky: papíry s nápovědami, obálky, knížka o Červené Karkulce, koš s prádlem.

Místo: les.

Motivace: Děti motivujeme příběhem o pirátech, kteří poblíž nás ukryli svůj poklad

Organizace: Při dopolední vycházce děti piráti připraví úkoly pro nalezení pokladu. Dále pak najdou vhodný úkryt a vloží do něj poklad. Poklad může být ve formě pamlsků, drobných předmětů, atd. Po přípravě a příchodu dětí, mohou po obědě dát první nápovědu.

Pravidla: Nejprve si všechny děti rozdělíme do družstev o stejném počtu dětí. Do každé skupiny bude přidělen ještě jeden dospělý. Skupiny půjdou s časovým odstupem 5 minut.

1. úkol budou mít děti ještě v jídelně. V obálce bude na papíru napsáno: „*Byla jednou jedna holčička, která nosila červený čepeček. Když šla lesem navštívit babičku, potkal ji vlk.*“ Jedná se tedy o pohádku „Červená Karkulka“. V kuchyni naleznou děti knížku o Červené Karkulce, ve které bude další obálka s úkolem č. 2.

2. úkol: V obálce děti dostanou rozstříhaný obrázek s koupelnou a s košem se špinavým prádlem. Děti musí obrázek složit, aby pochopili, že další obálka je schována v koupelně v koši s prádlem.

3. úkol: V obálce bude pro děti připravena hádanka. Děti doplní chybějící písmeno a z toho pak složí slovo, které označuje, kde je další obálka. Použijeme tato slova:

„b-ouk, k-lotoč, -elena, n-ha, -žala,o-no, abeced-.“ Z těchto písmen vyjde slovo rohožka. Pod rohožkou naleznou děti obálku se čtvrtým úkolem.

4. úkol: „Když křídla dětem chybí a přece létat chtějí. Sedni na to, zvedni ruce, odraz se a zhoupni se.“ Další obálku naleznou děti na houpačce.

5. úkol: V obálce bude trochu sena. Na papíře bude napsáno: „Kde poklad nalezneš, teď už víš. Sena málo, hledej víc.“

2. VYBÍJENÁ

Počet hráčů: 6 – 16 dětí.

Věková kategorie: 11 – 12 let.

Časová dotace: 30 minut.

Pomůcky: míč.

Místo: hřiště, tělocvična.

Organizace: Vymezení herního prostoru.

Pravidla: Hra začíná losováním dětí do dvou družstev. Každá skupina si stanoví kapitána. Družstvo musí nejprve provést třikrát přehození soupeřova pole (nepřerušovaná přihrávka mezi kapitánem a polem). Poté může přistoupit k vybíjení spoluhráčů. Míč je tzv. nabitý ve chvíli, kdy je míč přehozen mezi kapitánem a polem. Vybití hráči přecházejí na stranu kapitána a pomáhají mu s chytáním a vybíjením protihráčů. Pokud v poli nezbyde ani jeden nevybitý hráč, nastupuje kapitán který má tři životy.

3. SLEPÁ BÁBA

Počet hráčů: 5 – 20 dětí.

Věková kategorie: 7 – 12 let.

Časová dotace: 30 minut.

Pomůcky: šátek.

Místo: hřiště, tělocvična.

Organizace: Vymezení herního prostoru.

Pravidla: Jednomu z hráčů jsou zavázány oči. Potom jej ostatní zatočí a říkají říkanku:

„Slepá bábo, kam tě vedu? Do kouta. Co tam vidíš? Kohouta. Co v kohoutu? Klubko. Co v tom klubku? Jehlu. Co v té jehle? Niť. Tak si mě, ty slepá bábo, chyt’!“ Po odříkání říkanky děti krouží kolem slepé báby, dotýkají se jí, ale nesmí se nechat chytit. Koho slepá bába chytí, stává se slepou bábou.

4. PŘETAHOVÁNÍ LANA

Počet hráčů: sudý počet hráčů.

Věková kategorie: 11 – 12 let.

Časová dotace: 20 minut.

Pomůcky: lano.

Místo: hřiště, tělocvična.

Organizace: Před přetahováním je vhodné, aby se děti rozešly. Aby se předešlo případným zraněním.

Pravidla: Děti se rozdělí na dvě stejná družstva. Každé družstvo uchopí jednu určenou stranu lana. Přetahování začíná na sjednaný signál. Vyhrává ten, kdo přetáhne soupeřovo lano za sjednanou čáru.

5. PŘEKONÁVÁNÍ PŘEKÁŽEK

Počet hráčů: 1 – 20.

Věková kategorie: neomezena.

Časová dotace: 30 minut.

Pomůcky: kužely, tunel, kruhy, trampolína, švihadlo, koš, míč, kameny.

Místo: hřiště.

Organizace: Poučení dětí o bezpečnosti na překážkách. Vytvoření překážkové dráhy z předem určených předmětů.

Pravidla: Děti si stoupnou do zástupu a plní předem vytvořenou překážkovou dráhu, skládající se z těchto prvků: *„běh mezi kužely, skákání od vyznačeného místa k cíli, podlézání tunelem, skok na trampolíně, hod míče na koš, chůze po kamenech“*.

6. RYBÁŘI A RYBIČKY

Počet hráčů: minimálně 5 dětí.

Věková kategorie: od 4 let.

Časová dotace: dle počtu hráčů, 10 – 20 minut.

Pomůcky: žádné.

Místo: hřiště, tělocvična.

Organizace: Vymezení herního prostoru.

Pravidla: Jedno z dětí určíme jako rybáře. Rybáře postavíme na jednu stranu hřiště / tělocvičny. Ostatní děti jsou rybičky, které jdou na druhou stranu hřiště / tělocvičny. Při zvolání rybáře: „Rybičky, rybičky, rybáři jedou!“, se rybičky i rybář rozběhnou proti sobě. Úkolem rybáře je pochyťat co nejvíce rybiček. Chycená

rybička se stává také rybářem. Vše se opakuje, dokud nejsou chyceny všechny rybičky. První chycená rybička může být v další hře rybář.

7. ŠTAFETOVÉ ZÁVODY

Počet hráčů: 1 – 20 dětí.

Věková kategorie: 10 – 12 let.

Časová dotace: 30 minut.

Pomůcky: míč, kroužky.

Místo: hřiště.

Organizace: Vymezení herního prostoru, příprava štafetových závodů.

Pravidla: Děti jsou rozděleny do stejně početných družstev. Ty si stoupnou na předem určenou startovní čáru. Na znamení učitele vyběhne první hráč a určeným způsobem zdolá daný úsek co nejrychleji, vrátí se na start a štafetu předá dalšímu hráči. Vítězí družstvo, které jako první vystřídá všechny členy družstva při plnění zadaného úkolu. Úkoly: driblování míče v běhu, běh s míčem v ruce, podávání míče nad hlavou za sebe, podávání kroužků mezi nohama, poskoky s míčem mezi koleny.

8. CHŮZE PO KLÁDĚ

Počet hráčů: 3 – 20 dětí.

Věková kategorie: 10 – 12 let.

Časová dotace: 30 minut.

Pomůcky: kláda, míč.

Místo: les.

Organizace: Pravidla pohybu na kládě.

Pravidla: Děti si stoupnou do zástupu a dle pokynů přecházejí po kládě. Děti dostávají různé úkoly přiměřené jejich věku a schopnostem. Úkoly: chůze po kládě, přecházení překážek na kládě, chůze stranou, chůze s míčem v ruce.

9. HLEDÁNÍ „CO DO LESA NEPATŘÍ“

Počet hráčů: 4 – 20 dětí.

Věková kategorie: 10 – 12 let.

Časová dotace: 60 minut.

Pomůcky: přírodniny, papír, mikina, květináč, igelit, svíčka, hračka a další předměty nepatřící do přírody.

Místo: hřiště, tělocvična.

Organizace: Vymezení herního prostoru, položení předmětů volně po herní ploše.

Pravidla: Děti jsou rozděleny do družstev. Každé družstvo má stanovenou jednu minutu, po kterou musí přinést co nejvíce předmětů, které do přírody nepatří. Děti musí nosit do cíle pouze po jednom předmětu. Vyhrává to družstvo, které donese za minutu nejvíce předmětů.

10. TÁBOROVÝ OHEŇ

Dle fantazie dětí – hra na hudební nástroje, zpěv, povídání, vyprávění příběhů a vtipů, hádanky, slovní kopaná, pantomima, tichá pošta atd.

Příloha č. 3

Příloha č. 3 – DOTAZNÍK PRO PEDAGOGY NA 1. STUPNI ZŠ

	HRY A ČINNOSTI V PŘÍRODĚ – dotazník I. část	Ano	Ne
1.	Jezdíte pravidelně s dětmi na školu v přírodě?		
2.	Vytváříte si sama individuální plán her a činností ve škole v přírodě?		
3.	Připravujete na každou školu v přírodě nové hry a činnosti?		
4.	Upřednostňujete osobní aktivní účast při hrách a činnostech ve škole v přírodě?		
5.	Používáte některou z těchto her a činností ve škole v přírodě?		
5a.	Hledání pokladu		
5b.	Vybíjená		
5c.	Slepá bába		
5d.	Přetahování lana		
5e.	Překonávání překážek		
5f.	Rybáři a rybičky		
5g.	Štafetové závody		
5h.	Chůze po kládě		
5i.	Hledání „Co do lesa nepatří“		
5j.	Táborový oheň		
6.	Znáte některou z těchto her a činností?		
6a.	Poraněný cyklista		
6b.	Hra na doktora		
6c.	Trefím se?		
6d.	Hu tu tu tu		
6e.	Chytrá hlava		
6f.	Dračí souboj		
6g.	Poznávání stop		
6h.	Otiskni si prst		
6ch	Hra na Tarzana		
6i	Všeználek		
6j	Loupeživí rytíři		
6k	Kdo hledá, najde!		
6l	Tetherball		

6m	Začarovaná zvířata		
6n	Slepý poutník		
6o	Lukostřelba		
7.	Používáte některé z her a činností, které jsou uvedeny v otázce č. 6?		
8.	Přivítala byste vytvořený soubor her a činností ve škole v přírodě?		
9.	Jaké hry a činnosti ve škole v přírodě praktikujete Vy?		

Příloha č. 4 – HRY A ČINNOSTI V PŘÍRODĚ – stručně

	HRY A ČINNOSTI V PŘÍRODĚ – dotazník II. část
6.	Znáte některou z těchto her a činností?
6a.	Poraněný cyklista – dramatizace dopravní výchovy
6b.	Hra na doktora – učení první pomoci
6c.	Trefím se? – dvě skupiny, slalom mezi kůly, hod šíškou na cíl, podpis na papír
6d.	Hu tu tu tu – dvě pole, dvě skupiny, cílem hry je dostat se na jeden nádech, při kterém se říká Hu tu... na pole protihráčů, nenechat se chytit a sám chytit druhé
6e.	Chytrá hlava – různá stanoviště, kde jsou říkadla, verše, běžet, naučit se je z paměti, doběhnout k pedagogovi a přeříkat je
6f.	Dračí souboj – skupiny dětí za sebou spojených, poslední v zástupu má vzadu ocas, cílem hry je sebrat jiným skupinám ocasy
6g.	Poznávání stop – obdoba trasologie
6h.	Otiskni si prst – obdoba daktyloskopie
6ch	Hra na Tarzana – obdoba lanového centra
6i	Všeználek – trasa s různými úkoly v přírodě
6j	Loupeživí rytíři – dvě skupiny – strážci a rytíři, cílem hry je uloupit od strážců poklad a nenechat se chytit
6k	Kdo hledá, najde! – po hracím poli najít rozházená slova a složit z nich větu, příběh...
6l	Tetherball – 2 děti, na kůlu (stromě) je připevněn na provázku sáček s tenisovým míčkem, cílem hry je pálkou dostat míč na pole protihráče
6m	Začarovaná zvířata – čaroděj a zvířata, čaroděj dává otázky a zvířata mohou promluvit lidským hlasem pouze tehdy, pokud čaroděj vysloví slovo „můžeš“, jinak odpovídají hlasem zvířecím (béé, méé..)
6n	Slepý poutník – bludištěm bloudí různý počet dětí, které mají zavázané oči a poslouchají pokyny svého kamaráda, cílem hry je projít co nejdříve bludištěm
6o	Lukostřelba

Příloha č. 5 – SEMINÁRNÍ PRÁCE „PORANĚNÝ CYKLISTA“

Pracuji jako učitelka na 1. stupni ZŠ a každý den, který trávím s dětmi, se o nich dozvídám něco nového.

A často mě překvapí něčím neočekávaným. Myslím, že právě při hře se děti nejvíce projevují. V rámci své práce jsem zpracovala téma: „Poraněný cyklista“, neboť jsem také vyškolený zdravotník a vedu kroužek „Mladý zdravotník“. Vím, že pokud dospělí říkají dětem, tohle nesmíš, tohle raději nedělej, tohle udělej.....děti moc neposlouchají a myslí si své. Ale když přijde chvíle, kdy si mohou hrát, je to jiné. Bývají nadšené, hrnou se do činností, jsou aktivní a „Světě, div se!“ – vnímají.

Nejlepší hřiště je příroda, proto i já jsem s nimi nejraději v přírodě (pokud nám to samozřejmě dovolí počasí). Děti i já se tam cítíme lépe. A tak si s sebou nosíme deky, polštářky, zdravotnické pomůcky, oblečení... Hry na „jako“ hrajeme velmi často. Děti již samy vymýšlejí témata, která by si chtěly zahrát.

Děti, jdeme ven! Hurááá! zní nadšeně. Kluci jsou silnější a tak berou pomůcky, holčičky se starají o svačiny. Sbalíme batůžky, košíky a vyrazíme. Na hřišti rozložíme deky i polštářky, odložíme pomůcky a jdeme se rozcvičit. Po pořádném zahřátí si z malých kartiček (které jsme si připravili již ve škole) losujeme téma hry. Vybíráme si náměty z běžného života. Dnes zvítězil „Poraněný cyklista“. A tak se rozdělují role. Filip už rozjíždí neviditelné kolo, děti, které jdou právě ze školy, nasadí na záda batohy a zahajují debatu, co budou dělat, až přijdou domů, řidič vozidla, které srazí Filipa, startuje auto, pracovníci a pracovnice Rychlé záchranné služby se oblékají do bílých plášťů a kontrolují materiál, narychlo se z papíru vyrábí červené, oranžové a zelené světlo semaforu....a pak tu máme hlavní postavu – vypravěče. Děti se domluví, jak budou příběh hrát a náš „vypravěč“ začne vyprávět.

Náš kamarád Filip jezdí rád na kole. Ale hodně nerad nosí přilbu. A to se nesmí.. Jednou jede ze školy na kole a zpívá si... (a Filip jede a zpívá z plných plic...). Přijíždí k hlavní

silnici, kde zrovna naskakuje zelená barva (děti postupně zvedají červené, oranžové a zelené kolečko) a tak ujíždí jak o život, aby to stihl. Jenomže – řidič, který jede v autě po silnici, zrovna telefonuje a nedává pozor (a řidič mluví a mluví do mobilu). Nestačí zastavit a narazí do Filipa. Děti se sbíhají a křičí, volají RZS, policii, diskutují a snaží se o první pomoc. Přijíždí „odborníci“ a začínají zachraňovat. A při tom si opakujeme, co jsme se naučili v hodinách první pomoci. Nakonec sanitka Filipa odváží, policie dokumentuje místo (děti zapisují, fotí, vyslýchají řidiče - televize v tomto případě opravdu boduje) a příběh končí. Vypravěč dovypráví, že Filipa dovezli do nemocnice, kde se o něj postarají. A pak diskutujeme (tohle děti hodně baví). O tom, jak se nám hra líbila, co bychom mohli hrát jinak, co jsme udělali správně a co ne. Závěrem si vždy říkáme, jaké z toho plyne ponaučení.

Z tohoto příběhu nám jich vyplynulo několik:

- * nesmíme jezdit bez helmy a zpívat si nebo dělat cokoli jiného, protože jsme pak nepozorní
- * k silnici se přijíždí pomalu a musí se vždy (i když svítí zelená) dát pozor, zda vozidla zastaví
- * řidiči určitě nesmí za jízdy telefonovat, musí dávat pozor na cestu, nesmí jezdit na červenou
- * měli bychom znát základy první pomoci, umět používat telefon v případě nebezpečí či pomoci a také základní tel. čísla 150, 155, 156, 158...

Shrnutí:

- 1) Místo hry – příroda – volnější vyjadřování
- 2) Výběr příběhu – pomocí losování kartiček, které jsme si předem připravili
- 3) Rozdělení rolí
- 4) Hra – vypravěč začne vyprávět a děti se zapojí do hry

5) Učitelka a děti zhodnotí, jak byla hra zahrána – volná diskuse

6) Děti se poučí ze hry

A věřte mi, že po těchto hrách děti přemýšlejí jinak, nemají čas na hlouposti a venku jim opravdu chutná. Vždyť proto si také nosíme ty „svačinky“.

Příloha č. 6 – SEMINÁRNÍ PRÁCE „POZDNÍ PŘÍJEZD AUTOBUSU“

Jako téma této práce jsem si vybrala „Pozdní příjezd autobusu“. Myslím si, že se s touto situací mohou děti setkat téměř každý den. A ne každé dítě je na ni od rodičů či ze školy připraveno.

1. Prostředí pro hru – park
2. Navození situace formou přerušovaného příběhu – vychovatelka začne vyprávět..
3. Diskuse s dětmi o pokračování příběhu
4. Rozdělení rolí – kdo je řidič, kdo cestující, rodič, učitel, policista
5. Hra
6. Zhodnocení hry dětmi a vychovatelkou
7. Splnění cíle - probrat s dětmi různé nebezpečné situace, jejich správné řešení, ponaučení.
8. Závěr

Hru je možné hrát při každodenních procházkách vychovatelky s dětmi ze školní družiny. Jako místo pro hru jsem si vybrala park, neboť děti bývají ve venkovním prostředí uvolněnější a více spolupracují. Vychovatelka se může předem na tuto hru připravit a vzít s sebou do batohu nějaké doplňky ke hře – klobouk, šátek, telefon.

Vychovatelka s dětmi přijde do parku, kde se děti proběhnou, popovídají si sami mezi sebou i s vychovatelkou. Tedy se uvolní. Ve správnou chvíli vychovatelka děti svolá a začne vyprávět: „Děti, představte si, že stojíte na autobusové zastávce a autobus, na který čekáte, nejede... Co teď?“ Rozproudí se diskuse. Děti budou říkat své vlastní dokončení příběhu. „A co kdybychom si to zahráli?“ Vím z vlastní zkušenosti, že děti

tohle milují. Okamžitě se budou dohadovat, kdo koho bude hrát, holčičky budou přemýšlet, jak by se ustrojily... Většina dětí ráda hraje a ty děti, které jsou ostýchavé nebo nerozhodné se dají pomalu, ale jistě zapojit také. Hlavně v případě, že se ty děti znají. V průběhu hry se vychovatelka pokusí navodit nové situace ve hře a tím nenápadně směřovat děti k té situaci, o kterou jí ve skutečnosti šlo. V naší hře jde o navození situace, kdy se dítě rozhodne jít samotné pěšky do školy a ztratí se. „Honzíku, myslíš, že bys dokázal zahrát situaci, kdy se rozhodneš jít do školy pěšky a ztratíš se?“ Funguje to. Děti začnou vymýšlet přímo hororové scénáře, co by se mu mohlo stát, jak zavolají policii, vrtulníky... Po dokončení hry vychovatelka děti odmění pochvalou: „Děti, to bylo úžasné, jste úplní herci...Moc se mi to líbilo...Hráli jste úžasně...Moc hezky jste to zahráli...“ A v průběhu diskuse (třeba při cestě zpět do školní družiny) položí otázky typu: „A co si myslíte, že bylo správné? ..Co bychom měli udělat, kdyby se nám to opravdu stalo...A co Honzík? Udělal dobře, že šel sám pěšky? Aničko, proč jsi nejdříve nezavolala rodičům?..“ V úplném závěru by mohla vychovatelka uvést svůj názor na celou situaci z hlediska dospělého. „Kdybych já byla Honzíkovou maminkou, opravdu bych se moc bála, kdyby šel Honzík sám...Pan učitel by určitě pochopil, že jste nemohli přijít do školy včas...Ten řidič autobusu určitě nechtěl přijet pozdě...“ Také by mohla děti směřovat k tomu, že policie může dětem pomoci, že nemohou děti důvěřovat cizím lidem nebo řešit některé situace samy, protože jsou opravdu ještě děti.

Závěrem bych jen chtěla napsat, že jsem v minulosti pracovala s dětmi a podobné hry jsem s nimi hrávala, aniž bych věděla, že při tom využívám dramatickou výchovu. Nyní pracuji přechodně na městské policii a s podobnými situacemi se bohužel setkávám téměř každý den.

Nevím, zda jsem zde zpracovala vše, co bylo naším úkolem, ale doufám, že ano.

Příloha č. 7 – DENÍK PRAXE ZE ŠKOLY V PŘÍRODĚ

ŠKOLA V PŘÍRODĚ

DENÍK PEDAGOGICKÉ PRAXE

Termín konání praxe: 19.6. – 25.6.2012

Místo konání praxe: Český ráj, Hostinec Ráj, Skokovy 13

Praxe byla vykonána při ZŠ Unhošť, nám. T. G. Masaryka 58

ZŠ UNHOŠŤ

1. DEN

8,20 hod. – ODJEZD od ZŠ v Unhošti

Dnes začala škola v přírodě pro děti ze třídy 5.B Základní školy v Unhošti u Kladna a pro děti pedagogického dozoru. Děti se sešly na náměstí T. G. Masaryka v Unhošti v počtu 27 a netrpělivě čekaly na příjezd autobusu od cestovní kanceláře CK 2 Praha. Po vyřízení potřebných formalit a uložení zavazadel do autobusu, se děti rozloučily se svými blízkými a autobus vyrazil směrem do Českého ráje – do Hostince Ráj ve vesničce Skokovy.

Poslední pohled na rodiče

S úsměvem za dobrodružstvím

Cestovní kancelář nám byl přidělen průvodce, který dětem vyprávěl zajímavosti o Českém ráji i o hostinci, ve kterém budeme ubytováni. Zároveň byly děti nenásilnou formou poučeny o dodržování čistoty v autobuse. Bylo jim také splněno jejich přání - promítnutí filmu Rio, u kterého se děti skvěle bavily. Cesta báječně ubíhala.

9,15 hod. – PŘESTÁVKA – parkoviště u benzinové pumpy před Mladou Boleslaví

Svačinku si dám

Paní učitelko, vyletí ptáček!

10,00 hod. – PŘÍJEZD do vesničky Skokovy

Tady budeme bydlet

KONEČNĚ NA MÍSTĚ! Vynést zavazadla, rozloučit se panem řidičem i s panem průvodcem a hurá do hostince.

Ubytování až ve 12,00 hodin? Nevadí!

Vyrazíme na hřiště,

proběhneme se,

zahrajeme si na sochy

i „Cukr, káva, limonáda, čaj, rum, Bum!“

12,00 – 14,00 hod. - OBĚD, UBYTOVÁNÍ, POLEDNÍ KLID

Mňam!!

Kam to dám?

14,00- 15,00 hod. – VÝUKA

Píšeme a píšeme – matematiku i český jazyk. A moc nás to nebaví. Raději nefotit!!

15,00 – 18,00 hod. – SVAČINA, KONĚ a HRŠTĚ

Nemaž to, stejně to hned sníš.

Můžu ho taky pohladit?

My ta kila vyběháme...

... a my je vyskáčeme!

Badminton

Fotbal

Vybíjená

Odpočinek

18,00 – 18,30 hod. – VEČEŘE

18,30 – 21,00 hod. – OSOBNÍ VOLNO

20,00 – 21,00 hod. – ČTENÍ – četla jsem dětem z knihy Petr Pan a Wendy od J. M. Barrie

21,00 hod. – PŘÍPRAVA NA VEČERKU

21,30 hod. – VEČERKA

**První den se vydařil. Bez nehody jsme dojeli, dobře jsme se najedli a moc se nám tu líbí.
„Dobrou noc!“**

2. DEN

Začali jsme rozcvíčkou. Cvičily dvě skupiny dětí – děti, které chtěly a děti, které musely, protože v noci zlobily a potřebovaly „vybít“ přebytečnou energii. Předcvičovala paní učitelka Irena Knotková, která vyučuje tělesnou výchovu a cestou je „proháněl“ můj syn Petr.

6,50 hod. – ROZCVÍČKA pro „běžce“

7,30 hod. – BUDÍČEK, HYGIENA

8,00 hod. – SNÍDANĚ

8,30 – 9,30 hod. – VÝUKA - vyplňování cvičných listů z matematiky a českého jazyka

9,30 – 12,00 hod. – VYCHÁZKA DO LESA

Vyrazili jsme do lesa na čerstvý vzduch. Povídali jsme si o přírodních materiálech, o lese, o zvířatech, o hmyzu i o přežití v lese. Krásný přírodopis.

Cestou – necestou

Z kamenů, větvíček, šišek a dalších přírodních materiálů jsme postavili malé domky i celé farmy. To aby měli broučci a mravenci kde bydlet, a abychom uplatnili pracovní činnosti.

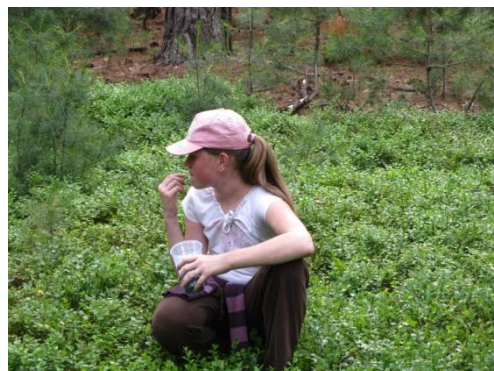
12,00 – 15,30 hod. – OBĚD, POLEDNÍ PAUZA, SVAČINA, PSANÍ DENÍKŮ

15,30 – 17,30 hod. – BORŮVKOVÉ ODPOLEDNE

Při dopolední návštěvě lesa si děti všimly, že les je plný zralých borůvek. Dohodly se s panem kuchařem, že mu borůvky donesou a on jim upeče koláče. A tak děti sbíraly a jedly. Upečené koláče nádherně voněly a ještě lépe chutnaly.

Jedna do kelímku,

druhá do pusy

18,00 – 18,30 hod. – VEČEŘE

PŘEKVAPENÍ, které děti nečekaly. Na návštěvu přijeli dva příslušníci Vojenské policie České republiky, aby zajistili přednáškové cykly zaměřené na prevenci sociálně nežádoucích jevů a kriminality a na formování morálních hodnot dětí.

18,30 – 21,30 hod. BESEDA O AFGHÁNISTÁNU

kpt. Ing. Pavel Mareček
komisař VP

nprap. Vít Rovenský
Vrchní inspektor VP, kriminalistický technik

Podvečer začal promítáním filmu o současné Armádě ČR, jehož formou se děti seznámily nejen s posláním armády, ale i s životem vojáka v misi. V průběhu promítání se děti dotazovaly na vše, co viděly a oba příslušníci jim s velkou ochotou odpovídali. Následovaly fotografie ze života vojáka v misi. Děti zajímalo, jak dlouho se staví vojenský tábor, kde vojáci spí, co v průběhu mise jedí a dělají. Další fotografie a filmy jim ukázaly, jak žijí obyčejní lidé v této oblasti, jak se oblékají děti i dospělí a jakým způsobem komunikují s vojáky. Fotografií i otázek bylo mnoho a tak vznikla oboustranná debata v příjemné atmosféře.

Děti si také prohlédly dovezené suvenýry z Afghánistánu – vyšívání čapky, šátky, bičík na pohánění oslíka, prak i pravý afghánský oblek pro muže a ženu. Dívky i paní učitelka si tento oděv také vyzkoušely. Na pohled krásný – nosit by ho však nechtěly.

Afghánský muž a žena

Kdo je ta žena?

Večer byl zakončen legračním rozloučením – paní učitelka i já jsme dostaly bičíky „na oslíky“. Že by tu nějakí byli??

21,30 hod. – PŘÍPRAVA NA VEČERKU

22,00 hod. – VEČERKA

„Této noci mají děti plnou hlavu dojmů a to ještě netuší, co je čeká zítra!“

3. DEN

7,30 hod. – BUDÍČEK, HYGIENA

8,00 hod. – SNÍDANĚ

8,30 – 9,30 hod. – VÝUKA - vyplňování cvičných listů z matematiky a českého jazyka

9,30 – 12,00 hod. – PROMÍTÁNÍ, UKÁZKA VOJENSKÉ TECHNIKY,

DAKTYLOSKOPIE, TRASOLOGIE A JINÉ ZAJÍMAVOSTI

Dopolední program začal rozdělením dětí na dvě skupiny. Skupina 1 se dívala ve společenské místnosti na film Lidice a pro skupinu 2 byl připraven příslušníky VP zajímavý program ve venkovních prostorách. Děti si vyzkoušely pyrotechnický oblek, který je ve skutečnosti velmi

těžký, byly jim předvedeny různé druhy střelných zbraní, nástroj na vylamování zámků, vybavení kriminalistického technika, pouta pro zatýkání zločinců i vybavení vojenského vozidla.

Pyrotechnický oděv a zbraně

Zatýkání dětí

.... i policisty

DAKTYLOSKOPIE = nauka o kožních papilárních liniích na prstech, dlaních a nohou

Moc se líbilo snímání otisků – svých i cizích ze skleničky.

Jméno		Příjmení		Datum narození		K případu: <i>VRÁŽEDY</i>			
odpis usazytoskopovaneno: <i>10.6.16</i>						Vyhotožil: <i>10.6.16</i>			
Pravá ruka		OTISKY ČTYŘ PRSTŮ A PALCE				Levá ruka			
OTISKY JEDNOTLIVÝCH PRSTŮ									
Palec	Ukazovák	Prostředník	Prsteník	Malík	Palec	Ukazovák	Prostředník	Prsteník	Malík

Zajímavé bylo pro děti také odebírání vzorku slin a následný test na přítomnost drog.

Další součástí programu byla TRASOLOGIE, tedy zkoumání stop. Děti zkyprily půdu, vyšlápaly stopu a místo si samy označily. Podle návodu namíchaly sádku a nalily ji do stopy. Pak přišlo čekání a chvíle napětí. Povede se? Nepovede? Povedlo! Děti měly velkou radost. Očistily sádkové stopy a hrdě své výtvary ukazovaly každému, kdo byl ochoten se dívat.

Označení místa činu

Příprava sádky

Nalévání sádry

Vyjmutí odlitku

Čištění odlitku

Porovnání s originálem

12,00 – 15,00 hod. – OBĚD, POLEDNÍ PAUZA, SVAČINA

15,00 – 17,30 hod. – POKRAČOVÁNÍ DOPOLEDNÍ AKCE – skupiny 1 a 2 se vyměnily

18,00 hod. – VEČEŘE

18,30 – 21,00 hod. – PSANÍ DENÍKŮ, MÍČOVÉ HRY

21,00 – 21,45 hod. – SLEDOVÁNÍ FOTBALOVÉHO UTKÁNÍ V TELEVIZI

Fandíme!!

21,45 – 22,00 hod. – PŘÍPRAVA NA VEČERKU

22,00 hod. – VEČERKA

„A teď honem spát! Zítra budeme pokračovat..“

4. DEN

7,30 hod. – BUDÍČEK, HYGIENA

8,00 hod. – SNÍDANĚ

8,30 – 11,30 hod. – STŘELBY, OBRATNOST, ZDRAVOVĚDA

Počasí nám přálo a tak jsme sbalili vybavení a vyrazili do terénu.

Pro děti byla připravena tři stanoviště s různým zaměřením. Děti byly rozděleny do skupin, které se na všech stanovištích postupně vystřídaly.

1. stanoviště – STŘELNICE

Na louce, kterou nám zapůjčili místní lidé, připravili naši dva kolegové z vojenské policie provizorní střelnici. Po obhlédnutí terénu společně s dětmi připevnili na stromy terče, připravili podložky na ležení i zbraně. Děti byly poučeny o bezpečnosti při střelbě, o důležitosti

správného zabezpečení střelnice i jejího okolí. Také jim bylo předvedeno správné zacházení se zbraněmi. Pak začalo samotné střelení a děti měly velkou radost z každého bodu, který získaly.

2. stanoviště – BĚH TERÉNEM

Na tomto stanovišti se děti pořádně zapotily. Nejdříve zatloukly do země kůly, které trasu určovaly, pak sbíraly šišky, z šátek vytvořily obdélník, do kterého se střefovaly a nakonec běhaly. Dvakrát nahoru – dolů a pětkrát oběhnout poslední kůl. To se jim točily hlavičky! Utíkat zpět a strefit se šiškami do čtverce. Nelehký úkol.

Příprava trasy

Sběr šišek

Start!

5x oběhnout kůl

Rychle zpátky

A trefit se šiškou

3. stanoviště – ZDRAVOVĚDA

Kdyby se nám nebo někomu jinému něco stalo... my si poradíme! Máme totiž šikovnou paní učitelku, která je školená zdravotnice. A taky nám umí všechno pěkně vysvětlit.

UŽ VÍME:

- jak a kam zavolat o pomoc, když najdeme zraněného, kdy na zraněného smíme a nesmíme sahat, proč se musíme chránit i my, co dělat v případě, že zraněný krvácí, má poraněnou nohu, je v bezvědomí ...jaké oblečení a na co můžeme použít, jak si vyrobíme nosítka, i spoustu dalších užitečných věcí

12,00 hod. – OBĚD

12,30 – 13,30 hod. – POLEDNÍ KLID

13,30 – 15,00 hod. – VÝUKA, SVAČINA

Po svačině se s námi rozloučili příslušníci vojenské policie, kteří odjeli plnit své pracovní úkoly. Doufáme, že za námi opět přijedou na školu v přírodě příští rok.

Děkujeme za krásně prožité dny

15,30 – 18,00 hod. – MÍČOVÉ HRY

18,00 hod. – VEČEŘE

19,00 – 19,30 hod. – PSANÍ DENÍKŮ

20,00 – 21,30 hod. – DISKOTÉKA

Děti dlouho očekávaná. Soutěže, hudba, tanec, povídání. A hlavně smích!

Chytne Eva koště?

Nechytla...pusa je má!

Poklička se chytá ještě hůř

Hrála i paní učitelka

Nakonec se tančilo...

I přesto, že děti celý den běhaly a měly program až do večera, elán jim na diskotéce určitě nechyběl.

21,30 hod. – PŘÍPRAVA NA VEČERKU

22,00 hod. – VEČERKA

„Nezlobit a neponocovat! Zítřka bude náročný den!“

5. DEN

7,30 hod. – BUDÍČEK, HYGIENA

8,00 hod. – SNÍDANĚ

9,00 – 18,00 hod. – CELODENNÍ VÝLET 25 km

Odpočatí a usměvaví jsme si připravili batůžky, namazali se opalovacím krémem, nastříkali repelentem proti hmyzu a s dobrým jídlem a pitím od pana kuchaře jsme vyrazili za poznáním krás Českého ráje. Cesta vedla do kopce a z kopce, lesem i volnou krajinou.

SKOKOVY → MLÝNICE → OLEŠNICE → KACANOVY →

Vyrážíme

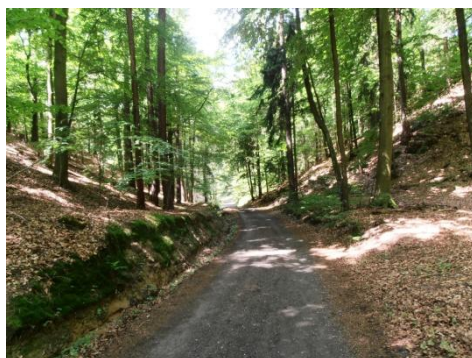
Pěkně za sebou

Krásnou krajinou

Dobré ráno!

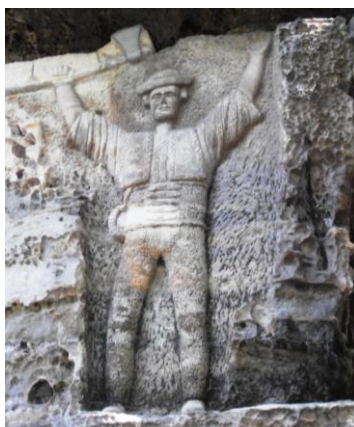
KOPICŮV STATEK

„Významná památka lidové architektury. Typický roubený dům, tzv. dřevěný pojizerský dům z r. 1787. Patrové obytné stavení s pavláčkou a bohatě zdobenou lomenicí, rozdělenou svislými sloupky (pletenci) na dvě pole. Původní majitel chalupy Vojtěch Kopic – lidový umělec – vytvořil v okolních skalních stěnách řadu plastik s motivy z naší národní historie i přírody.“

SKALNÍ RELIÉFY

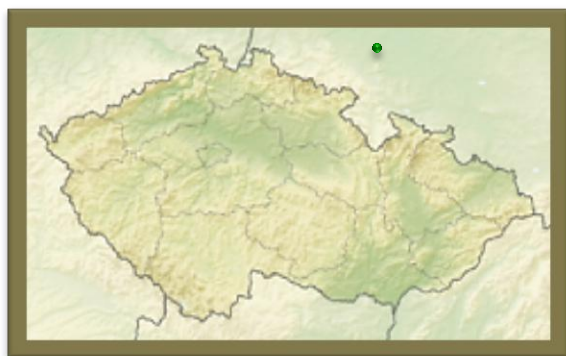
Vstoupili jsme do neznáma a nestačili se dívat... a divit. Všude, kam jen oko pohlédlo, byl les a skály, do kterých byly vytesány postavy z historie, zvířata nebo nápisy, u kterých se musel zastavit každý. I děti cítily sílu tohoto zvláštního místa a prozkoumávaly detaily obrazů, zamýšlely se nad každou větou a vzpomínaly, jaká událost se váže k danému místu, a proč to či ono bylo takto napsáno.

Strávili jsme zde velmi dlouhý čas a nechtělo se nám vůbec dál. Ale čas nečeká a před námi byla ještě daleká cesta. Snad se sem ještě někdy vrátíme, abychom objevili neobjevené.

HRUBOSKALSKO

Cesta pokračovala. Naším cílem byl hrad Valdštejn, ale protože děti jsou velmi zvědavé a rády si povídají, četli jsme veškeré zajímavosti, které jsme cestou „potkali“. A tak jsme se třeba dozvěděli, že „většina lesů dříve vypadala jinak a pravidla hospodaření s dřívím v lesích se dostala i do připravovaného, ale nevydaného zákoníku „Majestas Carolina“ r. 1355. Schválena byla až později – za vlády Marie Terezie.“

HRAD VALDŠTEJN

Ve spodní části hradu jsme navštívili výstavu modelů památek Českého ráje.

Po prohlídce jsme se vrátili na nádvoří, kde si děti nakoupily různé suvenýry a prohlédly si výstavu loutek.

Ted' už nás čekala jen dlouhá cesta zpět, přestávka na svačinu a další dlouhá cesta.

Šlo se nám dobře, jen paní učitelka měla malý problém.

A tak si dala boty přes rameno...

...a statečně tak ušla zbytek cesty.

18,00 hod. – VEČEŘE

18,30 – 19,00 hod. – PSANÍ DENÍKŮ

19,00 – 21,00 hod. – OSOBNÍ VOLNO, PŘÍPRAVA NA VEČERKU

21,00 – 21,30 hod. – ČTENÍ NA DOBROU NOC

21,30 hod. – VEČERKA

„Že děti nespí? Vezměte je na celodenní výlet a uvidíte!“

6. DEN

7,30 hod. – BUDÍČEK, HYGIENA

8,00 hod. – SNÍDANĚ

9,00 – 13,00 hod. – JÍZDA NA KONÍCH

Pro děti bylo dnes připraveno další překvapení. Opět jsme sbalili batůžky a vyrazili jsme do nedaleké vesnice, kde na nás již čekali koně, na kterých jsme se „povozili“. Některé děti se bály, zda jízdu zvládnou, protože ještě nikdy nejezdily. A když se jim to podařilo, měly velkou radost a těšily se, jak o tom budou vyprávět rodičům.

15,00 hod. – OBĚD, POLEDNÍ KLID, PSANÍ DENÍKŮ, SVAČINA

15,30 – 18,00 hod. – HRY NA HŘIŠTI

Odpoledne se mohly děti rozhodnout, kam půjdeme. Vyhrálo hřiště, kde si děti zahrály své oblíbené hry.

A když za mnou přišla moje dcera, že by chtěla zaplést copánky, byl rázem založen kadeřnický salon, protože se přidaly i ostatní dívky. V příjemné atmosféře povídání vznikaly další a další účesy.

18,00 hod. – VEČEŘE

18,30 – 19,00 hod. – VÝUKA

19,00 – 22,30 hod. – DISCO SE PĚKNĚ ROZJELO!!!

22,30 hod. – PŘÍPRAVA NA VEČERKU

23,00 hod. – VEČERKA

„To nás budou zítra bolet nohy!“

7. DEN

7,30 hod. – BUDÍČEK, HYGIENA

8,00 hod. – SNÍDANĚ

8,30 – 10,00 hod. – PŘÍPRAVA NA ODJEZD

Balíme, uklízíme a povídáme. Všude je zmatek, hluk a čirý ruch. Ale zvládli jsme to!

10,30 hod. – ODJEZD

Zabaleno

Odjíždíme

Poslední zamávání

Rozloučení s krajinou

A hurá domů!

Cesta domů nám ubíhala rychle. Jeli jsme jiným autobusem, s jiným panem řidičem, ale se stejným panem průvodcem. Děti sledovaly film „S tebou mě baví svět“, u kterého se výborně bavily.

11.15 hod. – PŘESTÁVKA – parkoviště u benzinové pumpy před Mladou Boleslaví

12.15 hod. – PŘÍJEZD DO UNHOŠTĚ

Rodiče již čekají

Každý svůj kufr!

Setkání s rodiči

Opuštěná škola...

„Tak příští rok - AHOJ!“